

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ἁγία καὶ Οἰκουμένη Z'. Σύνοδος συνεκροτήθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας τὸ Β'. ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Εὐφρόνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ 783 (1). Πατέρες δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ, ὀρθόδοξοι μὲν τριακόσιοι πενήτηντα(2), προσετέθησαν δὲ καὶ ἄλλοι δέκα καὶ ἑπτὰ, εἰκονομάχοι μὲν ὄντες τὸ πρότερον, ὕστερον δὲ μετανοήσαντες καὶ προσδεχθέντες ὑπ' αὐτῆς. Ὅστε ὅλοι ἦσαν τριακόσιοι ἐξήντα ἑπτὰ. Ὑπερέχοντες δὲ καὶ λογάδες ἐξ αὐτῶν ἦσαν Γαράσιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Πέτρος Ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης, καὶ Πέτρος ἄλλος Πρεσβύτερος καὶ αὐτὸς καὶ Ἡγούμενος τῆς ἐν Ῥώμῃ μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπέχοντες τὸν τόπον τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ, Θωμᾶς ὁ Σύγγελος καὶ Ἱερομόναχος καὶ Ἰωάννης ὁ Ἱερομόναχος(3), τὸν τόπον ἀναπληροῦντες τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων, ἦτοι ἀντὶ Ἀπολινάριου Ἀλεξανδρείας(4), Θεοδώρητου Ἀντιοχείας, καὶ Ἠλία Ἱεροσολύμων(5). Εἶχον δὲ πολλὴν ἰσχὺν ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ καὶ οἱ Μοναχοί, καθ' ὅτι ἦσαν παρόντες ἐν αὐτῇ ῤεσ'. Ἀρχιμανδρίται Μοναστηρίων. Συνήχθη δὲ ἡ Σύνοδος αὕτη κατὰ τῶν δυσσεβῶν καὶ χριστιανοκατήγορων εἰκονομάχων, τοὺς ὁποίους ἀναθεματίσασκε, καὶ μάλιστα Ἀναστάσιον, Κωνσταντῖνον καὶ Νικήταν, τοὺς ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων χρηματίσαντας Κωνσταντινουπόλεως ψευδοπατριάρχας, ὡς τὰς ἁγίας εἰκόνας, οὐ μόνον μὴ ἀσπαζομένους καὶ προσκυνοῦντας, ἀλλὰ καὶ εἰδῶλα ταύτας ὀνομάζοντας(6), καὶ κατακαίοντας, καὶ καταπατοῦντας, καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς περισύροντας,

(1) Ὁ μὲν Σπυρίδων Μιλίας ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Συνόδων 6'. τόμ. ἐν ἔτει 783 λέγει νὰ συνεκροτήθῃ ἡ Σύνοδος αὕτη. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἐν ἔτει 788. Οἱ ἀκριβέστεροι ὁμοῦς χρονολόγοι ἐν τοῖς ρηθείσιν ἀνωτέρω χρόνοις λέγουσι νὰ συνεκροτήθῃ.

(2) Τοσοῦτους λέγει τοὺς ἐν αὐτῇ Πατέρας Ἐπιφάνιος ὁ Διάκονος Κατάνης τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας καὶ τοποτηρητῆς ἐν αὐτῇ παρῶν Θωμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Σαρδίνων Νήσου, ἐν τῷ πρὸς τὴν Σύνοδον θαυμαστῶ ἐγκωμιαστικῶ λόγῳ σελ. 890. τοῦ Β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ψελλός. Τριακοσίους δὲ ἐξήντα-πτὰ ὁ Φώτιος αὐτοὺς λέγει ἐν τῇ πρὸς Μιχαὴλ τὸν βασιλεῆ Βουλγαρίας ἐπιστολῇ. Ἄλλὰ δὴ καὶ τὸ μνηολόγιον τοῦ βασιλέως Βασιλείου.

(3) Οἱ τοποτηρήται οὗτοι, κατὰ τὸν Θεοφάνη, ἐγένοντο, ὁ μὲν Ἰωάννης Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ Θωμᾶς Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.

(4) Ὁ μὲν Φώτιος Ἀπολινάριον αὐτὸν ὀνομάζει, ἡ δὲ ἔκθεσις ἀνωνύμου τινὸς περὶ τῶν ἑπτὰ Συνόδων, Πολιτιανὸν αὐτὸν ὀνομάζει, ὅτι συμφωνεῖ καὶ ὁ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἰγνάτιος.

(5) Οἱ Πατριάρχαι οὗτοι δὲν ἤδυνήθησαν τότε νὰ ἔλθουν πα-

ΠΗΔΑΛΙΟΝ

ρόντες εἰς τὴν Σύνοδον, ἐξ αἰτίας τῆς καταδρομῆς τῶν Ἀγαρηνῶν. Ὁ γὰρ Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων (δὲν Θεόδωρον ὀνομάζει ὁ Δοσίθεος, δὲν ἤξεύρω πῶς) ἐξόριστος ἦτο ὑπ' αὐτῶν, χίλια μίλια μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ. Χειρότερα δὲ κακὰ ἔπασχον καὶ οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ Χριστιανοί, ἀκολούθως δὲ συνέπασχον καὶ οἱ τούτων Πατριάρχαι (Δοσίθ. σελ. 634. τῆς Δωδεκαβίβλου.)

(6) Ἄλλο εἶναι εἰδῶλον, ἄλλο ἀγάλμα, καὶ ἄλλο εἰκὼν. Τὸ γὰρ εἰδῶλον διαφέρει ἀπὸ τὴν εἰκόνα, καθ' ὅτι ἡ μὲν εἰκὼν ἀληθοῦς πράγματος καὶ πρωτοτύπου εἶναι ὁμοίότης, τὸ δὲ εἰδῶλον, ψευδοῦς καὶ ἀνυπάρκτου πράγματος, καὶ πρωτοτύπου ὁμοίότης ἐστὶ, κατὰ τὸν Ὠριγένην καὶ Θεοδώρητον, καθὼς ἦτο τὰ εἰδῶλα τῶν ψευδῶν καὶ ἀνυπάρκτων θεῶν τῶν Ἑλλήνων. Ἀγάλματα δὲ καὶ γλυπτὰ ἀπλῶς ἀνδριάντας λέγομεν. ἐκεῖνας τὰς εἰκόνας ὅπου περιέχουν ὅλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου. Τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τῶν εἰκόνων, ἦτοι τὰ ἀγάλματα, ὄχι μόνον δὲν προσκυνεῖ, ἀλλ' οὐδὲ ὅπως κατασκευάζει ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία διὰ πολλὰ αἰτία. α. διατὶ ἐν τῷ παρόντι ὄρω αὐτῆς ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει νὰ κατασκευάζωνται εἰκόνας ἀπὸ χρώματα, ἀπὸ ψηφί, καὶ ἀπὸ

καὶ μὲ κάθε τρόπον περιῦβρίζοντας. Ἀνασκευάσασα δὲ (πράξ. ς'.) καὶ τὸν ψευδώνυμον ὄρον τῆς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνόμου ἐν Βλαχέρνα συστάσης ψευδοσυνόδου, Ἐπιφανίου καὶ Ἰωάννου τῶν Διακόνων ἀναγινώσκόντων· καὶ τὸν ἅγιον Γερμανόν, καὶ Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν, καὶ Γεώργιον Κύπριον ἀνακηρύξασα ὡς ὀρθο-

ἄλλην ὕλην ἐπιτηδεῖαν (δηλαδὴ ἀπὸ χρυσάφι καὶ ἀσημι καὶ ἄλλα μέταλλα, ὡς εἶπεν ὁ Ἀμορίου Θεοδόσιος ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς αὐτῆς Συνόδου) ἐπάνω εἰς τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ ἐσθῆτας, ἤτοι σινδόνας καὶ πανία· ἐπάνω εἰς τοίχους καὶ σανίδια, καὶ ὁσπήτια καὶ σφράγας, δὲν ἀνάφερε δὲ ὀλότελα περὶ κατασκευῆς ἀγάλματος, ἢ ἀνδριάντος, μᾶλλον δὲ ὁ ὄρος αὐτῆς οὗτος ἀναιρετικὸς τῶν ἀγαλμάτων ἐστὶ β'. ὅτι οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ ὅπου ἔγραψαν οἱ Πατριάρχαι ἀναμεταξὺ τους, καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς, οὔτε αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Παπῶν Γρηγορίου πρὸς Γερμανόν, καὶ Ἀδριανοῦ πρὸς τὴν παρούσαν Σύνοδον, οὔτε αἱ διαλαλιαὶ καὶ διαλέξεις ὅπου εἶπον οἱ Ἐπίσκοποι καὶ Μοναχοὶ εἰς ἅσας τὰς ὁκτώ πράξεις τῆς παρούσης Συνόδου, περὶ ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων ὅπως ἀναφέρουσιν. Ἀλλὰ καὶ αἱ παρὰ τῶν εἰκονομάχων γενόμεναι Σύνοδοι, καὶ μάλιστα ἡ ἐπὶ Κοπρωνόμου ἐν τῇ Βλαχέρνα, γράφουσα κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, χρωματουργίας ἀναφέρουσι καὶ ζωγραφίας, οὐδέποτε δὲ ἀγάλματα, ἢ ἀνδριάντας, τὰ ὅποια ἂν ἦσαν, δὲν ἤθελαν τὰ σιωπήσουν οἱ εἰκονομάχοι, ἀλλ' ἤθελον γράφει κατ' αὐτῶν πρὸς μείζονα τῶν ὀρθοδόξων κατηγορίαν γ'. ὅτι ἀγκαλιὰ καὶ ἡ Αἰμορροῦσα ἐποίησεν ἀνδριάντα χαλκοῦν τοῦ Χριστοῦ εἰς εὐχαριστίαν καὶ μνήμην τοῦ θαύματος καὶ τῆς εὐεργεσίας ὅπου ἔκαμεν εἰς αὐτήν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐν τῇ Πανεάδι, εἰς τοῦ ὁποίου τοὺς πόδας ἐβλάστησε βοτάνη τις θεραπεύουσα διαφόρους ἀσθενείας, καὶ τὸν ὅποιον συνέτριψεν ὁ πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου βασιλεὺς Μαξιμίνος, καὶ ἔλαβε τὸ χάλκιμα, ὡς λέγουσι τινές· ἢ ὁ Παραβάτης Ἰουλιανός, καὶ ἔβαλεν αὐτ' ἐκείνου τὸν ἀνδριάντα τοῦ Διὸς, ὡς λέγει ἀνώνυμος τις: ἂν, λέγω, καὶ τὸν ἀνδριάντα τοῦτον οἱ Αἰμορροῦσα ἐποίησε (τὸν ὅποιον ἔλαβον εἰς Ἐκκλησίαν οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἐτίμων, καὶ ἐπήγαιναν νὰ βλέπουν αὐτὸν εἰς τὸν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον πόθον, ὡς ἱστορεῖ Φιλοστόργιος ὁ Ἀρειανός)· μὲ ὄλον τοῦτο, τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς Αἰμορροῦσης ἦτο συγκατάβασις τοῦ Θεοῦ, ὅστις διὰ ἀγαθότητα ἐδέχθη αὐτὸ, συγκαταβαίνων εἰς τὴν ἀτελεῆ γνώσιν τῆς γυναικὸς, καὶ ὅτι αὐτὸ ἦτο ἀναστήλωσις καὶ παρατήρησις ὅχι τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ τοῦ Νόμου τοῦ παλαιοῦ, ὡς λέγει ὁ Πάπας Γρηγόριος ὁ β'. γράφων πρὸς τὸν ἅγιον Γερμανόν (ὁ γὰρ παλαιὸς Νόμος εἶχε τοὺς δύο Χερουβείμ, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντες χρυσοί, ὄλον τὸ σῶμα τῶν εἰκονιζομένων ἀγγελικῶν δυνάμεων περιέχοντες, κατὰ τὸ λη. κεφ. τῆς Ἐξόδου, οἵτινες, κατὰ τὸν ἀθῆλον ἑρμηνευτὴν, εἶχον μύσχου πρόσωπον, προσκυνούντες τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ διὰ τῆς προσκυνήσεως ταύτης χωρίζοντες τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρίαν τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὅποιοι ἐπροσκύνουν τὸν μύσχον. Ἐμάνθανον γὰρ ἐκ τούτου οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι, ἂν ὁ μύσχος προσκυνῇ τὴν κιβωτὸν, λοιπὸν κακῶς προσκυνούσιν αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι ὡς Θεόν). Οὐ μόνον δὲ τοῦ παλαιοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων συνηθείας ἦτο τὸ νὰ ἀναστηλοῦσιν ἀνδριάντας καὶ ἀγάλματα, καθὼς γράφει πρὸς Θωμᾶν Κλαυδιουπόλεως ὁ ἅγιος Γερμανός ἐπιστολὴν, ἣτις εὐρίσκειται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, λέγουσα ταῦτα· «Προδήλωσ τὸ Σωτῆρος τὰ τῆς οἰκείας χάριτος ἐν συγκατάβασει ποιουμένου πρὸς τὴν πίστιν τοῦ γυναικοῦ, καὶ δεικνύοντος ὅπερ ἡμῖν ἀνωτέρω δεδήλωται, ὅτι οὐχ ἀπλῶς τὰ τελούμενα σκοπεῖται, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ πράττοντος δοκιμάζεται... καὶ πάλιν. Οὐ τοῦτο δὲ λέγομεν ἡμεῖς, ὥστε τὰς ἐκ χαλκοῦ στήλας

ἐπιτηδεῖν ἡμᾶς, ἀλλ' ἢ μόνον δηλωσαι, ὅτι καὶ τὸ κατ' ἐθνικὴν συνήθειαν μὴ ἀποποιησαμένου τοῦ Κυρίου, ἀλλ' εὐδοκῆσαντος ἐν αὐτῷ ἐπιδεικνυσθαι ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος τὴν θαυματουργίαν, τὸ παρ' ἡμῖν εὐαγέστερόν πως κρατήσαν ἔθος κακίζειν οὐχ ὅσιον». Ὅρῳ ἐδῶ τρία πράγματα; πρῶτον ὅτι ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἐθνικὴ, καὶ κατὰ συγκατάβασιν ἐδέξατο αὐτὴν ὁ Κύριος πρὸς καιρὸν καὶ δεύτερον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατασκευάζωνται οἱ ἀνδριάντες· καὶ τρίτον, ὅτι εὐαγέστερον καὶ σεμνότερον εἶναι τὸ, ὅχι δι' ἀνδριάντων, ἀλλὰ διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς νὰ εἰκονίζωνται αἱ σεπταὶ εἰκόνες. Προλαβὼν γὰρ ἀνωτέρω εἶπεν ὁ αὐτὸς ἅγιος, ὅτι ὁ Εὐσέβιος Ἰστυρῶν τὰ περὶ τοῦ ἀνδριάντος, τῶν Ἀποστόλων τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Χριστοῦ, διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σιωζομένης ἰσθῆρκε... λέγει δὲ καὶ ὁ πβ'. τῆς ς'. ὅτι πρέπει νὰ προτιμῶμεν τὴν χάριν τοῦ Εὐαγγελίου περισσύτερον ἀπὸ τὸν νομικὸν τύπον, καὶ νὰ ἀναστηλοῦμεν ἐν ταῖς εἰκόσι τὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ χαρακτήρα ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ, καὶ ἐν ταῖς χρωματουργίαις. Ὡστε ἐκ πάντων τῶν εἰρημίμων ἀποδεικνύεται ὅτι παρὰ τὸν ὄρον τῆς ἁγίας καὶ Οἰκουμενικῆς ς'. Συνόδου ταύτης, καὶ παρὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ποιούσιν οἱ Δυτικοὶ, οἱ τὰ ἀγάλματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας ποιούντες, καὶ ἐν ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς ἀναστηλοῦντες αὐτῶν. Ἐπιπομεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι ἀνδριάντες καὶ ἀγάλματα καὶ γλυπτὰ λέγονται ἀπλῶς, ἐκεῖνα ὅπου περιέχουσιν ὄλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου, τὰ δὲ μὴ περιέχοντα ὄλον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μόνον ἐξέχουσιν ἀπὸ τὴν ὁμαλότητα καὶ τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, οὐ λέγονται ἀνδριάντες ἢ ἀγάλματα, ἀλλὰ εἰκόνες ἅγιοι καθὼς εἶναι αἱ χαρακτηριζόμεναι ἐπάνω εἰς ἱερὰ σκεύη, εἰς θεία Εὐαγγέλια, καὶ ἄλλα ἅγια βιβλία, εἰς τιμῶς Σταυροῦς, ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς, κατὰ τὸν Δοσίθ. (σελ. 656. τῆς Δωδεκαβίβλ.), μὲ τὰς ὅποιας συναριθμεῖται καὶ ἡ κηρόχυτος εἰκὼν, ἐξέχουσα καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ὁμαλότητα καὶ ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν ἱκανῶς, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (ἐν τῇ λόγῳ, ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς Διαθήκης εἰς ὁ νομοθέτης, καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως, οὐ ἡ ἀρχὴ τῆς Χριστοῦ Βασιλείας τὸ Εὐαγγέλιον). «Ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας ἔνεκεν. Ἐίδον γὰρ Ἀγγελοῦ ἐν εἰκόνι ἐλαύνοντα βαρβάρων στήλη. Ἐίδον πατούμενα βαρβάρων φῦλα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· Κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουθενώσεις» (σελ. 852. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν, ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς ς'. Συνόδου· καὶ σελ. 647. τοῦ ς'. τόμου Χρυσοστ.). Ἀποδέχεται τὴν κηρόχυτον ταύτην εἰκόνα καὶ ὁ Οἰκουμένιος ἐν τῇ ἑρμην. τῆς πρὸς Ἰβραίους. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀντιοχείας Ἀναστάσιος γράφων πρὸς Συμείων Ἐπίσκοπον Βόστρης, λέγει· «καὶ τοι τῆς εἰκόνος οὐδὲν ἕτερον οὔσης, ἢ ξύλον, καὶ χρώματα κηρῷ μεμιγμένα καὶ κεκραμένα» (σελ. 845. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν). Μὲ τὰς εἰκόνας ταύτας συναριθμοῦνται καὶ αἱ εἰκόνες ὅπου γλύφονται εἰς ξυλίνους σταυροῦς καὶ ἐγκόλπια. Καὶ αὐταὶ γὰρ ὁμοίως ἐξέχουσιν ἀπὸ τὴν ὁμαλότητα, καὶ ὄλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου δὲν περιέχουσιν. Ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἀγάλματα δὲν προσκυνούνται (ἔξω ἀπὸ τὴν νομικὴν παρατήρησιν καὶ τὴν συνήθειαν) ἐμοὶ δοκεῖ νὰ ἦναι, διατὶ αὐτὰ ψηλαφώμενα, καὶ ὄλον τὸ σῶμα τοῦ εἰκονιζομένου περιέχοντα καὶ τὰ μέλη, δὲν φαίνονται πλέον νὰ

δόξους και Ἁγίους, ὅρον ἐξέδωκεν ἐν τῇ ζ'. πράξει αὐτῆς, οὕτως ἐπὶ λέξεως ἔχοντα· «Ὅριζομεν σὺν ἀκριβοῦς πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ, παραπληρώως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἀγίας εἰκόνας τὰς ἐκ χρωμάτων, ἢ ψηφίδος, καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδεῖως ἐχούσης, ἐν ταῖς ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐπιτεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς, τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνας, καὶ τῆς ἀχράντου Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς ἀγίας Θεοτόκου, τιμίων τε Ἀγγέλων (1), καὶ πάντων Ἀγίων. Ὅσα γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διακρίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτότυπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν. Καὶ ταύταις ἀσπασμῶν καὶ τιμητικῆν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἢ πρέπει μόνῃ τῇ Θεῷ φύσει (ὁρίζεται δὲ ἡ λατρεία ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασιλείον, ὅτι εἶναι ἡ συντεταμένη καὶ διηνεκῆς, καὶ ἀμεταώριστος περὶ τὸ λατρευόμενον θεοπέριον ὄρ. κατ' ἐπιτομ. σελ.)· ἀλλ' ὅν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῦ Σταυροῦ, καὶ τοῖς ἀγίοις Εὐαγγελίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς Ἱεροῖς ἀναθήμασι, καὶ θυμιαμάτων, καὶ φώτων προσκωγῶν, πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται. Ἡ γὰρ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει (2), καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν (3). Οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἀγίων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ἥτιον παράδοσις τῆς καθολικῆς

ἵνα καὶ νὰ λέγονται εἰκόνας, ἀλλὰ νὰ ᾖναι αὐτὰ τὰ πρωτότυπα πράγματα. Τινὲς δὲ λέγουν, ὅτι διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπέβαλε τὰ ἀγάλματα, διὰ νὰ φύγῃ παντελῶς τὴν ὁμοιότητα τῶν εἰδώλων. Τὰ γὰρ εἶδωλα ὀλόγλυπτα ἀγάλματα ἦσαν, πανταχόθεν φηλαφώμενα.

(1) Ὅθεν ἐν τῇ ε'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου, ἀναγνωσθέντος τοῦ λόγου Ἰωάννου Θεσσαλονίκης, ἐν ᾧ ἀποδεικνύει, ὅτι πρέπει νὰ εἰκονίζονται οἱ Ἀγγελοὶ ὡς ὁραθέντες ἀπὸ πολλοῦ αἰσθητῶς πολλὰς φορὰς μὲ τὸ εἶδος τῶν εἰδικῶν τους σωμάτων, ἀπεκρίθη ὁ Ταρσίσιος, ὅτι ἀπέδειξεν ὁ Πατὴρ οὗτος πῶς πρέπει νὰ ζωγραφοῦνται οἱ Ἀγγελοὶ, ἐπειδὴ εἶναι περιγραπτοί, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωποι ἐφάνησαν εἰς πολλοὺς. Εἰς δὲ τοῦ Ταρσίσιου τὴν γνώμην καὶ ἡ Σύνοδος συναφώνησεν. Οἰκεία δὲ σώματα τῶν Ἀγγέλων ἐρμηνεύουσι τινες μὲν νεώτεροι θεολόγοι, ὅτι εἶναι τὰ σώματα ἐκεῖνα τὰ πρόσκαιρα, τὰ ὁποῖα προσέλαβον διὰ νὰ γένουν μὲ αὐτὰ ὁρατοὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, προσειλημμένα ἐκ τῆς ἀερῶδους οὐσίας. Ὁ δὲ ρηθεὶς Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ αὐτῇ ε'. πράξει, ὅτι διὰ τοῦτο οἱ Ἀγγελοὶ εἰκονίζονται, διὰ τὸ ἔχουσι λεπτὰ σώματα, φέρων καὶ μάρτυρας εἰς τοῦτο τὸν Μέγαν Βασιλείον, τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον, καὶ τὸν θεῖον Μεθόδιον. «Λεπτοσώματοι γὰρ κατ' αὐτοὺς εἰσι καὶ οἱ Ἀγγελοὶ, ἀλλ' οὐ πάντῃ πάντως ἀσώματοι ὡς ὁ Θεός.» Φησὶ γὰρ ὁ Μέγας Βασιλείος ἐν τῇ ις'. κεφαλαίῳ τῶν περὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος λόγων, περὶ τῶν Ἀγγέλων· «Διὸ καὶ ἐν τόπῳ εἰσὶ, καὶ ὁρατοὶ γίνονται, ἐν τῷ εἶδει τῶν οἰκείων σωμάτων τοῖς ἀξίοις ἐμφανιζόμενοι.» Καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἰλάριος λέγει ὅτι πᾶν κτιστὸν, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ σωματικόν (κεφ. β'. εἰς τὸν Ματθ.). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀριγένης λεπτοσώματος τοὺς Ἀγγέλους ὑπέλαβε (περὶ ἀρχῶν βιβλ. α'. κεφ. ζ'. καὶ βιβλ. β')., καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς πολλαχοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ σαρκὸς Χριστοῦ (κεφ. ς'.), καὶ Ἰουστίνος, καὶ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς (βιβλ. γ'. τῶν στρωμ.), καὶ Ἀθηναγόρας ἐν τῇ ἀπολογία, καὶ Κυπριανὸς (περὶ ἐσθῆτος παρθ.), καὶ Ἀμβρόσιος (βιβλ. περὶ Νῶε καὶ τῆς Κιβωτοῦ), καὶ Εὐσέβιος (βιβλ. ε'. περὶ Εὐαγγελ. προπαρασκευ.), καὶ ὁ Σουλπίκιος Σεβῆρος (περὶ ἐκκλ. ἱστορ.), καὶ Λακτάντιος (βιβλ. β'. τῶν εἰσηγ.), καὶ ὁ Αὐγουστίνος. Πρὸς τοῦτοις δὲ πᾶσι καὶ ὁ Μέγας Μακάριος. Καὶ ὅρα τὸ ξζ'. κεφάλαιον Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ σελ. 720. τῆς Φιλοκαλίας.

(2) Τὸ ρητὸν τοῦτο εἶναι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὡς ἡ αὐτὴ Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει αὐτῆς τοῦτο λέγει· καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλείος ἐν κεφ. ιγ'. περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λέγει δὲ καὶ ὁ Ἀθανάσιος· «Ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν Βασιλέα.» Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος· «οὐκ οἶδας ἐὰν εἰκόνα Βασιλέως ὑβρίσης, εἰς τὸ πρωτότυπον τῆς ἀξίας φέ-

ρεις τὴν ὑβρίν;» (σελ. 839. τοῦ β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν). Ἡ τιμὴ ὅμως αὐτῆ, ἄλλως μὲν γίνεται εἰς τὸ πρωτότυπον, ἄλλως δὲ εἰς τὴν εἰκόνα (κατὰ τὸν Βλάσταριν), εἰς ἐκεῖνο μὲν λατρευτικῶς, εἰς ταύτην δὲ σχετικῶς.

(3) Εἰκὼν λέγεται ἀπὸ τοῦ εἰκέναι, ἥτοι ἀπὸ τὴν ὁμοιότητα ὅπου ἔχει μὲ τὸ πρωτότυπον. Καὶ ἄλλη μὲν λέγεται φυσικῆ, καθὼς εἶναι κάθε φυσικὸς υἷος, πρὸς τὸν φυσικὸν πατέρα του (δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς Βασιλεὺς τὸ, ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνας, ἀνωτέρω ρητὸν, ἐπὶ τῆς φυσικῆς εἰκόνας ἐξέλαβε τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα). Ἄλλη δὲ μιμητικὴ καὶ τέχνη, καθὼς εἶναι ἡ διὰ χρωματούργιας γινόμενη καὶ ἄλλης ἐπιτηδεῖας ὕλης, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθά ἐστιν. Ἄλλ' ἡ μὲν φυσικὴ εἰκὼν διαφέρει μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἀπὸ τὸ αἷτιον αὐτῆς, καθ' ὅτι πατὴρ καὶ υἷος δύο ὑποστάσεις εἶναι, δὲν διαφέρει δὲ κατὰ τὴν φύσιν, καθ' ὃ αὐτοὶ ἓνα εἶναι κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ δὲ τεχνικὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν διαφέρει ἀπὸ τὸ πρωτότυπον, καθ' ὃ τὸ μὲν πρωτότυπον εἶναι ἔμψυχος καὶ ζωντανὸς ἄνθρωπος, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ εἶναι ἄψυχος καὶ νεκρὰ ὕλη δι' ὃ καὶ ἡ ζ'. Σύνοδος εἶπεν ἐν τῇ ς'. πράξει (σελ. 836. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· «ὅτι ἡ εἰκὼν οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν τῷ πρωτοτύπῳ ἔοικε, κατὰ δὲ τὴν ὑπόστασιν, ἥτοι κατὰ τὴν μιμήσιν τῆς ὑποστάσεως ἓνα εἶναι μὲ τὸ πρωτότυπον.» Μία γὰρ εἶναι ἡ τῆς εἰκόνας καὶ τοῦ πρωτοτύπου ὑπόστασις, καθ' ὃ τὸ μὲν πρωτότυπον ὁρᾶται ἐν τῇ εἰκόνι, ἡ δὲ εἰκὼν ὑφίσταται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ὡσπερ ἡ σκιά ἐν τῷ σώματι, καὶ ἀπ' αὐτὸ νὰ χωρισθῆ εἶναι ἀδύνατον· καὶ καθ' ὃ ἡ ὑπόστασις εἰκονίζεται καὶ ὅχι ἡ φύσις. Καὶ καθ' ὃ εἰς κάθε εἰκόνα ἐπιγράφεται ὅχι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα, ἥγουν αὐτὴ εἶναι εἰκὼν ἀνθρώπου ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τῆς ὑποστάσεως, ἥγουν ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, ἡ τοῦ Ἰωάννου καὶ καθ' ἑξῆς δι' ὃ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν τῇ ς'. πράξει σελ. 836. αὐτόθι λέγει, ὅτι ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει μὲ τὸ πρωτότυπον κατὰ μόνον τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν χαρακτηριζομένων μελῶν. Ὅστις δὲ καὶ τρίτη εἰκὼν, ἥτις λέγεται νοητὴ καὶ συμβολικὴ. Καθὼς ἦτο, πρωτότυπα μὲν τὰ τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς ἀληθείας μυστήρια, εἰκόνας δὲ τούτων, τὰ τοῦ παλαιοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν σύμβολα· καθ' ὃ καὶ ἐν τῷ δοξαστικῷ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας λέγεται, ὅτι ἡ χάρις τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἡ Ἐκκλησία, προῦπέγραψε τὸν τύπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. Διότι αὐτὴ, καθὼς πρωτότυπον καὶ ἀναίτιον, προῦπήρχε τοῦ τύπου τῆς σκηνῆς· ὁ δὲ τύπος ταύτης, ὕστερογενῆς ἦτο τῆς χάριτος· ὅχι κατὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθὼς εἰκὼν καὶ αἰτιατὸν· καὶ πάλιν πρωτότυπα μὲν εἶναι τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι πράγματα, εἰκόνας δὲ τούτων τὰ τῆς χάριτος

Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ Ἐὐαγγέλιον. Κοντὰ δὲ εἰς αὐτὰ πάντα καὶ τοὺς παρόντας κβ'. κανόνας ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξέδωκεν ἐν τῇ ἡ. πράξει αὐτῆς, ἀναγκαίους ὄντας εἰς τὴν τῆς Ἐκκλη-

τοῦ Ἐὐαγγελίου μυστήρια. (Διὸ τόσον ὁ Θεὸς Παῦλος εἶπεν, ὅτι σκιὰν ἔχων ὁ Νόμος οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, ὅπου εἰκόνα μὲν ἐννοεῖ τὴν χάριν, πράγματα δὲ τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ὅσον καὶ ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἐν τῷ Ια'. Κανὸν εἰκόνα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶπε τὴν Κυριακὴν. Ὅθεν καὶ μερικοὶ Πατέρες εἶπον ἀντίτυπον τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Κυρίου τὴν θείαν Ἐὐχαριστίαν μετὰ τὸν ἀγιασμόν, πρὸς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι γυμνῶς καὶ τρανῶς ἀποκαλυφθησόμενα πράγματα αὐτὴν συγκρίνοντες, κεκαλυμμένην ἦδη οὖσαν ὑπὸ τὰ συμβεβηκότα τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ ἅγιος Μάξιμος). Ἐπὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι προσκύνσεις καὶ ἀσπασμός διδοὶ κινῶ κατὰ τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θέλει νὰ εἰπῇ πὸ; ἀσπάζομαι καὶ φιλῶ. Ἡ δὲ πρὸς πρόθεσις, ἐπίστασιν τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ τοῦ πόθου καὶ τῆς φιλίας δηλοῖ. Διὸ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος ἐν τῇ ἐβδόμῃ πράξει αὐτῆς εἶπε, κατὰ πάντα ἀποδέχεσθαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, καὶ ταύτας προσκυνεῖν, ἧτοι ἀσπάζεσθαι· ταῦτόν γὰρ ἀμφότερα καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ ὄρω αὐτῆς καὶ ταύταις ἀσπασμόν καὶ τιμιτικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν. Πλατύτερον δὲ ἡ προσκύνησις λαμβανομένη, δηλοῖ καθεὶ τιμὴν καὶ πρόσπτωσιν ὅπου γίνεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, ὡς εἶπεν ἐν τῷ περὶ εἰκόνων ὁ θεὸς Δαμασκηνός. Ἄλλο εἶναι λατρευτικὴ προσκύνησις, ἄλλο ἀσχετος, καὶ ἄλλο σχετικὴ ἢ μὲν γὰρ λατρευτικὴ προσκύνησις μόνῃ τῇ Θεῷ καὶ αὐτῇ τῷ Χριστῷ ἀποδίδεται, καὶ τῷ ἐπὶ τῆς θείας Ἐὐχαριστίας μετουσιωμένῳ ἄρτῳ καὶ οἴνῳ εἰς Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ· ὁ γὰρ προσκυνῶν τὸν Χριστὸν, κατὰ τὸν Βλάσταριν, αὐτὸν συμπροσκυνεῖ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν ἐν Τριάδι μίαν φύσιν, καὶ ὁ προσκυνῶν τὸν Χριστὸν, ὡς Θεὸν καὶ Δεσπότην αὐτὸν προσκυνεῖ δι' αὐτόν, καὶ οὐ δι' ἕτερον, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Νικολάου Πατριάρχου καὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ γενομένην περὶ τῶν εἰκόνων Σύνοδον ἐν ἔτει 1084. (σελ. 981. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν)· ἐπειδὴ ἡ λατρεία δουλείαν κυρίως δηλοῖ, κατὰ τὸν Αὐγουστίνον (κεφ. 45. περὶ ἀληθοῦς θρησκείας) καὶ περιέχει πίστιν καὶ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἡμῶν· τὴν δὲ ἁγίαν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, οὐ λατρευτικῶς προσκυνούμεν, ἀπαρράκτως δηλονότι τὴν εἰκόνα μὲ τὸ εἰκονιζόμενον πρωτότυπον· οὕτε ὡς θεοὺς τὰς ἁγίας εἰκόνας λατρεύομεν, καθὼς κατηγοροῦν ἡμᾶς οἱ εἰκονομάχοι, ἀπαγε· ἀλλότριον γὰρ τοῦτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐστὶ παραδόσεως. Διὸ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη ἐν τῷ ὄρω αὐτῆς εἶπε· καὶ ταύταις ἀσπασμόν καὶ τιμιτικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ Θεῷ φύσει. Καὶ ὁ ἴδιος Θεὸς δὲ εἶπε, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις (Δευτερ. ς'. 43. Ματθ. δ'. 10. Λουκᾶς δ'. 8.). Βλέπεις ὅτι τὴν μὲν προσκύνησιν ἀφήκε καὶ εἰς ἄλλο νὰ δίδεται, τὴν δὲ λατρείαν δὲν ἐσυγχώρησεν εἰς ἄλλον τινὰ, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Καθὼς καὶ ὁ Θεοῦπόλεως Ἀναστάσιος ἀριστα τὸ ρητόν τοῦτο ἤρμηνευσεν· εἰς ὅποιον δὲ ἄλλον λέγεται ἡ λατρεία, κατὰ συμβεβηκότως ἐννοεῖται, καὶ οὐ κυρίως, καὶ δηλοῖ μόνῃ τιμὴν. Καθὼς εἶναι ἐκεῖνο τὸ περὶ τοῦ Βασιλείου λεγόμενον ἐν τινι τρόπῳ· «Ὁ Βασιλεὺς σοφὸς καὶ λάτρης τῆς Θεοτόκου». (Διὰ τοῦτο καὶ ἡ προσκύνησις ὅπου γίνεται εἰς τὰ θεία Μυστήρια μετὰ τὴν μετουσίωσιν, ἐπειδὴ εἶναι λατρευτικὴ, πρέπει νὰ γίνεται διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν προσκύνησιν ὅπου γίνεται εἰς αὐτὰ πρὸ τῆς μετουσίωσεως, μὲ δουλικὴν δηλ. καὶ ἐδαφιαίαν πρόσπτωσιν)· ἀσχε-

τος δὲ προσκύνησις τῆς εἰκόνας εἶναι, ὅταν προσκυνῇ τινὰς εἰς τὴν εἰκόνα τὸ εἰκονιζόμενον μόνον, καὶ ὄχι καὶ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ εἰκονιζόμενον. Ἄλλὰ αὕτη ἡ προσκύνησις δὲν δίδεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας· ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ ἄλλα πολλὰ δύνανται νὰ ᾖναι εἰκόνας ἀπροσκύνητοι, καθ' ὃ μόνον ἐννοοῦνται ὡς μνήμαι τινῶν, (ὅ,τι λογῆς ἢμποροῦν νὰ νοοῦνται ὅλα τὰ κτίσματα εἰκόνας τοῦ κτίστου). Ἡ δὲ σχετικὴ προσκύνησις μέση οὖσα τῆς λατρευτικῆς καὶ τῆς ἀσχετοῦ, αὕτη κυρίως δίδεται εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας, λέγεται δὲ σχετικὴ, ἐπειδὴ ἡ εἰκὼν, οὐ λέγεται καθ' ἑαυτὴν καὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ πρὸς τι καὶ σχετικῶς· ἡ εἰκὼν γὰρ τοῦ εἰκονιζομένου εἶναι εἰκὼν. Ὅθεν διὰ τὴν σχέσιν ταύτην καὶ ἀναφορὰν ὅπου ἔχει πρὸς τὸ εἰκονιζόμενον, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν δηλ. τῆς ὑπεστάσεως, καὶ κατὰ τὸ ἐπιγραφόμενον ὄνομα, συντιμᾶται καὶ συμπροσκυνεῖται τῇ εἰκονιζομένῳ, μὲ μίαν μὲν προσκύνησιν, ἡμιονυμικὴν ὅμως καὶ σχετικὴν, καὶ ὄχι ταύτην κατὰ πάντα καὶ ἀπαρράκτως, καθὼς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης λέγει ἐν τῇ πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῇ. Τὸν μὲν γὰρ εἰκονιζόμενον Χριστὸν λατρευτικῶς, ὡς εἴπαμεν, προσκυνούμεν, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ, σχετικῶς διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἀναφορὰν ὁμοίως τοὺς μὲν Ἁγίους αὐτοὺς καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν, ὡς θεράποντας καὶ δούλους Χριστοῦ προσκυνούμεν μὲ δουλοπρεπῆ προσκύνησιν, διὰ τὴν πρὸς Χριστὸν αὐτῶν εὐκαίωσιν· τὰς δὲ εἰκόνας αὐτῶν σχετικῶς προσκυνούμεν, διὰ τὴν ἀναφορὰν ὅπου ἔχουν αὐταὶ πρὸς αὐτοὺς, ἐκ τῆς ὁμοιώσεως τῆς ὑπεστάσεως των, καὶ ἐκ τοῦ ἐπιγραφόμενου ὀνόματός των, καθὼς ἡ ἀνωτέρω ἐπὶ Νικολάου Σύνοδος διόρισεν· ὡσαύτως, τὴν μὲν Θεοτόκον αὐτὴν μὲ ὑπερδουλικὴν τιμὴν προσκυνούμεν, ὡς ὑπεραγίαν μητέρα Θεοῦ, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτῆς, μὲ σχετικὴν (καὶ ὅρα τὸν Δοσιθ. σελ. 655. τῆς Δωδεκαβίβλου). Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ λέγεται ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου (σελ. 780. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) ὅτι ἰσοδυναμοῦσιν αἱ τίμαι· εἰκόνας τῆς Ἐὐαγγελίῳ καὶ τῷ τιμίῳ Σταυρῷ, καθ' ὃ δηλ. μὲ σχετικὴν προσκύνησιν ἅπαντα ταῦτα προσκυνοῦνται, μὲ ὅλον τοῦτο κατὰ τὴν τάξιν τῆς προσκυνήσεως, κρῖτον προσκυνεῖται τὸ ἅγιον Ἐὐαγγέλιον (ὅπως καθὼς λέγει ὁ Χρυσόστομος, διὰ τὴν τὰ παρὰ τῶν Ἁγίων εἰρημίνα, τῶν ψυχῶν αὐτῶν εἰκόνας εἰς· σελ. 852. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν. Πράξ. ς'. τῆς ζ'. καὶ ἀκολουθῶς διατί καὶ τὰ λόγια τοῦ ἁγίου Ἐὐαγγελίου εἶναι εἰκόνας τῆς ψυχῆς καὶ καρδίας τοῦ Κυρίου δι' ὃ καὶ πρυτάσσονται)· εἶτα ὁ Σταυρὸς· εἶτα ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ· ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, καὶ ἀκολουθῶς αἱ τῶν Ἁγίων εἰκόνας, ὡς ταῦτο δηλοῦται ἐν τῇ αὐτῇ πράξει· σελ. 779). ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Μαρξίου, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρωτοτύπων καὶ τὴν ἀξίαν, οὕτω καὶ ἡ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων αὐτῶν τάξις ἀκολουθεῖ. Αἱ ἁγίαι εἰκόνας δὲν προσκυνοῦνται διὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὅπου ἔχουν εἰς τὸ εἰκονιζόμενον. Ὅθεν οἱ Πατέρες τῆς παρούσης Συνόδου εἰς μερικὰς διαλαλίαις εἶπον, ὅτι ἔταν τὰ ξύλα διαλυθούσιν ἀπὸ τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, καλεῖται, καὶ ὅταν ὁ χρωματισμὸς καὶ ὁ χαρακτῆρ τῶν εἰκόνων διαφθαρῆ παντελῶς, καλεῖται τὸ σανίδι ὡς ξύλον ἀργόν. Μερικοὶ ὅμως ἐνταφιάζουσιν αὐτὰς δι' εὐλάβειαν. Αἱ ἁγίαι εἰκόνας δὲν χρειάζονται νὰ μυρῶνται μὲ ἅγιον Μύρον, ἢ νὰ ἀγιαζῶνται μὲ εὐχὰς ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων· ἀ. διατί ἡμεῖς δὲν προσκυνούμεν τὰς ἁγίας εἰκόνας διατί εἶναι μυρωμέναις, ἢ εὐχολογημέναις, ἀλλ' εὐθὺς ὅπου ἰδοῦμεν εἰκόνα ἁγίαν, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν ὅπως περὶ μύρου καὶ εὐχῆς,

σίας εὐταξίαν καὶ κατάστασιν οἵτινες ἐβεβαιώθησαν, ὁμοῦ καὶ δλη ἡ ἀγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ'. Σύνοδος αὕτη, ἀπὸ τὴν μετὰ ταύτην συγκροτηθεῖσαν, ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ Σύνοδον, καὶ ἀπὸ δλους τοὺς ἐμνηνευτὰς τῶν Κανό-

προσκυνοῦμεν αὐτὴν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου, καὶ διὰ τὴν ὁμοίότητα ὅπου ἔχει εἰς τὸ ἀρχέτυπον. Δι' ὃ ἐν τῇ ς'. πράξει τῆς παρούσης Συνόδου ἢ ἐπὶ Κοπρωνύμου τῶν εἰκονομάχων Σύνοδος ἐκατηγόρησε τὰς ἀγίας εἰκόνας λέγουσα, ὅτι ἡ τῶν εἰκόνων ὀνομασία οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἔχει ἀγιάζουσαν αὐτὴν, ἵνα ἐκ τούτου πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῆ, ἀλλὰ μένει κοινή καὶ ἀτιμος, καθὼς τὴν ἔκαμεν ὁ ζωγράφος πρὸς ταῦτα δὲ ἡ ἀγία Ζ'. Σύνοδος ἀποκριθεῖσα δι' Ἐπιφανίου Διακόνου, δὲν εἶπεν ὅτι γίνεται εὐχὴ ἐπὶ τῶν εἰκόνων, ἀλλ' εἶπεν ὅτι καθὼς πολλὰ ἱερὰ, εὐχὴν ἱερὰν δὲν δέχονται, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα τῶν εἶναι γεμάτα χάριν καὶ ἀγιασμόν, ὅτι λογῆς εἶναι ὁ τύπος τοῦ ζωοποιῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σεβάσιμος καὶ προσκυνητὸς κοντὰ εἰς ἡμᾶς, καὶ με' ὄλον ὅπου γίνεται χωρὶς κάμμιαν εὐχὴν, καὶ ἡμεῖς με' μόνον τὸν τύπον αὐτοῦ πιστεύομεν ὅτι λαμβάνομεν ἀγιασμόν, καὶ με' τὴν προσκύνησιν ὅπου κάμνομεν εἰς αὐτόν, καὶ τὴν σημειώσιν του εἰς τὸ μέτωπόν μας, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀέρι με' τὸ δάκτυλον γινομένην σφραγίδα του (ὅρα ὅτι ὄχι με' τὰ τρία δάκτυλα τὸ πάλαι ἐγένετο τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ὡς τώρα, ἀλλὰ με' τὸ ἓνα δάκτυλον, ὅπερ λέγει καὶ ὁ Χρυσόστομος ἐν τινι λόγῳ αὐτοῦ καὶ ὅρα περὶ τούτου τὴν β'. ὑποσημείωσιν τοῦ ἱερά. Κανόνος τοῦ Βασιλείου) ἐλπίζομεν νὰ ἀποδιώκωμεν τοὺς δαίμονας. Ὅμοίως, ὅτι λογῆς καὶ πολλὰ ἱερὰ σκευὴ ἔχομεν, καὶ ἀσπαζόμεθα ταῦτα, καὶ ἐλπίζομεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ αὐτὰ ἀγιασμόν, καὶ με' ὄλον ὅπου εὐχὴν ἱερὰν δὲν ἔχουν τοιοῦτοτρόπως καὶ τὴν ἀγίαν εἰκόνα, τὴν μὴ ἔχουσαν εὐχὴν, ἀσπαζόμενοι καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦντες μεταλαμβάνομεν ἀγιασμόν, ἀναγόμενοι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ πρωτοτύπου διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς εἰκόνας· εἰ δὲ καὶ οἱ εἰκονομάχοι δὲν ἔμπορουν νὰ εἰποῦν πῶς τὰ ἱερὰ σκευὴ εἶναι ἀτιμα καὶ κοινὰ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ἱερὰν εὐχὴν ἀγιάζουσαν αὐτὰ, ἀλλ' εἶναι καθὼς τὰ ἐτελείωσεν ὁ ὕφαντής, ὁ ζωγράφος καὶ ὁ χρυσοκόμος, ἔχουν δὲ αὐτὰ ὡς ἅγια καὶ τίμια· τέτοιας λογῆς καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας πρέπει νὰ ἔχουν ὡς ἀγίας καὶ τιμίας καὶ ἱερὰς, καὶ ἂν δὲν ἔχουν εὐχὴν ἀγιάζουσαν αὐτὰς, (σελ. 844. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) β'. δὲν χρειάζονται αἱ ἅγαι εἰκόνας εὐχὴν καὶ μύρωμα, διατὶ κατὰ τὸν Δοσίθεον σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλου. μόνον τῶν Παπιστῶν εἶναι ἀνόμημα τὸ νὰ κάμνουν εἰκόνας δι' εὐχῶν καὶ συνθεμάτων τινῶν. Αὐτοὶ γὰρ καυχῶνται ὅτι ὁ Πάπας κατασκευάζει εἰκόνας ἀπὸ κηρίον καθαρὸν, ἅγιον μῦρον, καὶ ἀπὸ νερόν τοῦ ἀγιασμοῦ, καὶ ὅτι ἀναγινώσκει εἰς αὐτὰς εὐχὰς θαυμαστάς, καὶ ὅτι διὰ ταῦτα κάμνουσιν αἱ εἰκόνας αὐταὶ θαύματα (καθὼς ψευδολογοῦσιν ὅτι Δίων ὁ τρίτος ἔστειλε μίαν τοιαύτην εἰκόνα εἰς τὸν Κάρολον Ρῆγα τῆς Φραγγίας, καὶ εὐλαβήθη αὐτὴν ἐκεῖνος, καὶ ὁ Οὐρβανὸς Πάπας ἄλλην μίαν εἰς τὸν Παλαιολόγον Ἰωάννην, καὶ ἐτιμήθη αὕτη μετὰ λιτανείας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν). Βλέπεις ὅτι ἡ εὐχὴ ὅπου ἀναγινώσκειται εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας παπικὴ ἐστὶ, καὶ ὄχι ὀρθόδοξος; καὶ νεωτερικὴ, καὶ ὄχι παλαιὰ; διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη εὐχὴ πουθενὰ δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα Εὐχολόγια, παρετηρήσαμεν δὲ, ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη δὲν εὐρίσκεται οὔτε εἰς τὰ Εὐχολόγια πὰ πρὸ ἑκατὸν χρόνων τυπωθέντα. γ'. Γίνεται φανερόν ὅτι αἱ ἅγαι εἰκόνας εὐχὴν καὶ μύρωμα δὲν χρειάζονται, διατὶ καὶ αἱ εἰς τοὺς τοίχους τῶν Ἐκκλησιῶν ζωγραφούμεναι εἰκόνας, καὶ εἰς τοὺς νάρθηκας, καὶ εἰς τὰς ἀύλας αὐτῶν, καὶ ἀπλῶς εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ θύρας, καὶ εἰς τὰ ἱερὰ σκευὴ, οὔτε μυρώνονται ποτὲ, οὔτε εὐ-

χὴν λαμβάνουν, καὶ με' ὄλον τοῦτο προσκυνοῦνται σχετικῶς καὶ τιμητικῶς ἀπὸ δλους διὰ τὴν ὁμοίωσιν ὅπου ἔχουν πρὸς τὰ ἀρχέτυπα. Δι' ὃ καὶ ὁ ἐλλόγιμος Ἀρχιερεὺς ἅγιος Καμπανίας κύριος Θεόφιλος, δὲν ἔκρουσε ταύτην τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἔγραψεν εἰς τὸ βιβλίον ὅπου ἔκαμε τώρα νεωστὶ, ὅτι αἱ ἅγαι εἰκόνας δὲν χρειάζονται μύρωμα, οὔτε εὐχὴν παρὰ Ἀρχιερέως. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ παρούσα Σύνοδος εἰς τὴν ἐπιστολὴν ὅπου στέλλει πρὸς τὴν Ἀλεξανδρείαν Ἐκκλησίαν, μακαρίζει μὲν ἐκείνους ὅπου ἤξέουρον καὶ ἀποδέχονται, ἐπομένως δὲ καὶ εἰκονίζουσι καὶ τιμῶσι τὰς ὁράσεις καὶ θεοφανείας τῶν Προφητῶν, καθὼς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐσχημάτιζε ταύτας καὶ ἐτύπωνεν εἰς τὸ ἡγεμονικὸν αὐτῶν, ἀναθεματίζει δὲ ἐξ ἐναντίας ἐκείνους, ὅπου δὲν δέχονται τὰς εἰκονογραφίας τῶν τοιούτων ὁράσεων πρὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου (σελ. 905 τοῦ β'. τόμου). Συμπαράγεται, ὅτι καὶ ὁ ἀναρχος Πατὴρ πρέπει νὰ ζωγραφίζεταί, καθὼς ἐφάνη εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ ὡς παλαιὸς ἡμερῶν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Πάπας Γρηγόριος ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἰσαυρον Λέοντα ἐπιστολῇ (σελ. 712 τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) λέγει, ὅτι δὲν ἱστοροῦμεν τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τοῦτο λέγει ὄχι ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι δὲν ζωγραφοῦμεν αὐτὸν κατὰ τὴν θεῖαν φύσιν· ἐπειδὴ ἀδύνατον, φησὶν, εἶναι ἱστορῆσαι καὶ ζωγραφῆσαι φύσιν Θεοῦ. Ὅπερ ποιεῖ καὶ ἡ παρούσα Σύνοδος, καὶ πᾶσα ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ὄχι ὅτι δὲν ζωγραφοῦμεν αὐτὸν ὡς ἐφάνη εἰς τὸν Προφήτην· εἰ γὰρ μὴ ἐζωγραφοῦμεν αὐτὸν ὀλοτελῶς, διὰ τί νὰ ζωγραφοῦμεν τόσον τὸν Πατέρα, ὅσον καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει Ἀγγέλων, ἀνδρῶν νέων, καθὼς ἐφάνηκεν εἰς τὸν Ἀβραάμ; Ἐπειτα καὶ ἂν θετέον, ὁ Γρηγόριος λέγει τοῦτο, ἀλλ' ἡ γνώμη μιᾶς πολυάνθρωπου καὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου προτιμᾶται περισσότερον ἀπὸ τὴν γνώμην τοῦ ἐνός. Ἄν δὲ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα πρέπει νὰ ζωγραφίζεταί ἐν εἴδει περιστερᾶς, καθὼς ἐφάνη, λέγομεν ὅτι, ἐπειδὴ Πέρσης τις Ξεναίας ὀνόματι, ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι εἶναι νηπιώδους γνώσεως τὸ νὰ ζωγραφῆται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς ἐφάνη ἐν εἰδώλῳ περιστερᾶς, ἡ δὲ ἀγία καὶ Οἰκουμενικὴ Ζ'. Σύνοδος (πράξει ἐ. σελ. 819. τοῦ β'. τόμου τῶν Συνοδικῶν) ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων εἰκονομάχων· ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι κατὰ τὴν Ζ'. Σύνοδον πρέπει νὰ ζωγραφῆται αὐτὸ ἐν εἴδει περιστερᾶς, ὡς ἐφάνη· αὐτὸ τοῦτο βεβαιοὶ καὶ ὁ Δοσίθ. (σελ. 655. τῆς Δωδεκαβίβλου). Ὁ σοφώτατος Πλάτων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μοσκοβίας σημειώνει εἰς τὴν β'. ἐντολὴν τοῦ Δεκαλόγου ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ αὐτοῦ Κατηχήσει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ νομίξη τινὰς μίαν εἰκόνα ἀγιωτέραν παρὰ τὴν ἄλλην, οὔτε νὰ ἐλπίζη περισσότερον εἰς τὴν μίαν, παρὰ εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ δὲ Δοσίθ. λέγει (σελ. 658. τῆς Δωδεκαβίβλου), ὅτι αἱ ἅγαι εἰκόνας θαυματουργοῦσιν, ἢ διατὶ ἐζωγραφῆθησαν ἀπὸ ἁγίου τινὰ (τοῦτο δὲ οὐ παραδέχονται οἱ πολλοὶ), ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, (τυχὸν διὰ εὐλαβίαν τῶν προσκυνούντων) καὶ θεῖαν οἰκονομίαν· καὶ ὅτι τὸ νὰ σκάπτουν οἱ ὀρθόδοξοι τὰς σανίδας τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἢ νὰ βαθουλώνουν τὸ ἐν τῇ εἰκόνι χρυσάφι, ἢ ἀσῆμι, καὶ μέσα εἰς αὐτὰ νὰ βάλλουν μέρη τιμίου ξύλου καὶ ἁγίων λειψάνων, καὶ νὰ συντιμῶσιν αὐτὰ με' τὰς εἰκόνας, τοῦτο δὲν ἐμποδίζεται. Μετὰ τρίμου πρέπει νὰ προσκυνοῦμεν τὰς ἀγίας εἰκόνας, καὶ νὰ πιστεύωμεν ὅτι χάρις θεῖα ἐπιφοιτᾷ εἰς αὐτὰς, ἥτις μεταδίδει εἰς ἡμᾶς τὸν ἀγιασμόν, κατὰ τὸν Βλάσταριν· πρέπει δὲ νὰ γινώμεθα ἄξιοι τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, καθαρὰς ψυ-

νων. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης Συνόδου, εἰς ὁκτὼ πράξεις περιεχόμενα, εὑρίσκονται εἰς τὸν β'. τόμ. τῶν Συνοδικῶν σελ. 719. μετὰ τὰ πρακτικὰ δὲ εὑρίσκονται καὶ διάφοροι ἐπιστολαὶ συντείνουσαι πρὸς τὴν παροῦσαν Σύνοδον.

λάττοντες τὰς εἰ. αἰσθήσεις μας, καὶ οὕτω νὰ προσκυνούμεν αὐτὰς, κατὰ τὴν ε'. πράξ. τῆς ζ'. ταύτης Συνόδου· ὅσοι δὲ ἔχουν τὰς ἀγίας εἰκόνας εἰς ἐνθούμησιν μόνον, καὶ ὄχι καὶ εἰς τὸ νὰ τὰς ἀσπάζονται, ἡμίφραυλοι εἶναι καὶ ψευδαλήθεις, κατὰ τὴν αὐτὴν ε'. πράξ. αὐτῆς. Διὰ ἕξ τινὰ εἰκονίζονται καὶ προσκυνοῦνται αἱ ἅγιοι εἰκόνες· α'. ὅτι κοσμοῦσι καὶ στολίζουσι τοὺς ναοὺς· β'. ὅτι διδάσκουσι τοὺς μὴ εἰδότας γράμματα, προφητείας Προφητῶν καὶ Ὁσίων ἁγίων, Μαρτύρων ἁθλά, τὰ πάθη καὶ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον, ἐν τῇ δ'. πράξει τῆς ἐβδόμης Συνόδου· γ'. ὅτι ἐνθυμίζουσι τοὺς γραμματισμένους ἐκεῖνα ὅπου τυχὸν ἀλησιμόνησαν. Ὅθεν βιβλία λέγονται αἱ εἰκόνες τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἀμαθῶν, ὡς λέγει ὁ Διάλογος ἐν τῇ πρὸς Σεκουῦδον βιβλίῳ· δ'. ὅτι ἀξάνουσι τὸν πόθον τῶν ὀρόντων αὐτὰς· χριστιανῶν· δι' ἧς ἡ Σύνοδος εἶπεν, ὅτι οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν· ε'. ὅτι παρακυνοῦσι τοὺς ὀρόντας πρὸς μίμησιν τῶν ἁγίων ἔργων, κατὰ τὸν ἅγιον Νεῖλον, καὶ τὸν Μέγαν Βασιλεῖον ἐν τῇ εἰς τὸν Γόρδιον ἐγκωμίῳ, καὶ τὴν ἐβδόμην Σύνοδον ταύτην· ε'. διατὶ παρακυνοῦσι τοὺς ὀρόντας αὐτὰς νὰ ἐπικαλοῦνται μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος, τὸν μὲν Θεὸν ὡς Σωτῆρα, τοὺς δὲ Ἁγίους ὡς μεσίτας εἰς Θεὸν· «ἵνα διὰ τῆς πρεσβείας αὐτῶν δῶν αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα.» Εἰκονομάχοι δὲ ἐστάθησαν ὄχι μόνον οἱ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων βασιλέων γινόμενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρειανοὶ πρότερον, καὶ ὅλοι οἱ Μονοφυσίται ὕστερον, καὶ τώρα ὅλοι οἱ Λουθηροκαλθίνοι. Ἐκ τῶν εἰρημένων δείκνυται ὅτι οἱ Λατῖνοι κακῶς ποιοῦσι μὴ ἐπιγράφοντες τὰ ὀνόματα τῶν Ἁγίων πάντων ἐπάνω εἰς τὰς εἰκόνας τῶν, ἐπειδὴ κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς παρούσης Συνόδου ὀρισθέντα, ἡ εἰκὼν ὁμοιάζει μὲ τὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ καὶ ἀγιάζεται, ὅσον ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα, ὅσον καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ εἰκονιζομένου. Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Θεῖος Γρηγόριος λέγει, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπάνω ἀκόμη εἰς τοὺς ἀνιστορήτους Σταυροὺς, ὅπου πηγνύονται εἰς τὰς ὁδοὺς, ἢ εἰς τὰς θύρας, ἢ καὶ εἰς ἄλλα μέρη, διὰ νὰ γνωρίζωνται ἀπὸ τὸ ὄνομα ὅτι εἶναι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὄχι τῶν ληστῶν τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ. Ἀναγκαῖον δὲ εἶναι νὰ προσθέσωμεν καὶ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὑποσημείωσιν, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου βαστάζουσι τὰς ἀγίας εἰκόνας εἰς τινῶν Ἁγίων ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, καὶ παραφέρονται μὲ αὐτὰς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀτακτοῦντες καὶ πηδῶντες, ὡσάν δαιμονιζόμενοι, καὶ προλέγουσι τάχα τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ κεκρυμμένα πράγματα φανερόνουσι τάχα, καὶ ἄλλας ψευδοπροφητείας καὶ μαντείας κάμνουσιν, οὗτοι, λέγω, βαρύτατα πρέπει νὰ κανονίζωνται ἀπὸ τοὺς Πνευματικοὺς καὶ ἁγίους Ἀρχιερεῖς, διατὶ ἀνανεοῦσι τὰς δεισιδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔθνικῶν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν μὲ ἀσθηρὰς παιδείας πρέπει νὰ διορθῶνται. Ὅτι δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ζωγραφεῖται ἐν εἶδει περιστερᾶς ἀποδεικνύεται ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦτο, ὅτι, οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ταύτης ἐδέχθησαν τὰς ἐπάνω τῶν Κολουμβηθρῶν καὶ Θουσιαστηρίων κρεμαμένας περιστερᾶς εἰς τύπον τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Πράξι ε'. σελ. 830). Ἐκεῖνο δὲ ὅπου λέγει ἡ Ἱερὰ σάλπιγξ (ἐγκωμίῳ εἰς τοὺς τρεῖς Ἱεράρχ.) ὅτι δὲν πρέπει νὰ ζωγραφῆται ὁ Πατὴρ κατὰ τὴν δ'. καὶ ε'. καὶ ε'. πράξιν τῆς ζ'. Συνό-

δου, ἡμεῖς ἐρευνητικῶς τὰς πράξεις ταύτας ἀναγνόντες, οὐδὲν τοιοῦτον εβρομεν, εἰμὴ μόνον ὅτι ἡ φύσις τῆς ἀγίας Τριάδος ὡς ἀνείδεος καὶ ἀόρατος, οὐκ εἰκονίζεται. Πρέπει δὲ νὰ ἡξεύρωμεν, ὅτι ὁ ἀζωγράφητος Σταυρὸς, ἐλάττων ἐστὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ. Λέγει γὰρ ὁ ἅγιος Νικηφόρος (ἐν τοῖς δέκα κεφαλαίοις ὅπου γράφει περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἐν χειρογράφοις σωζομένοις), ὅτι, διὰ μὲν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, προσκυνούμεν αὐτὸν τὸν Χριστὸν, διὰ δὲ τοῦ ἀζωγραφῆτου Σταυροῦ, οὐ προσκυνούμεν τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ τὸν Σταυρὸν ἐκεῖνον τὸν πρωτότυπον, ἐν ᾧ ἐσταυρώθη ὁ Χριστός. Ταῦτόν εἰπεῖν, διὰ τοῦ Σταυροῦ προσκυνούμεν τὸν Σταυρὸν. Καὶ τοῦτο δὲ κρησθμεῖομεν ἐνταῦθα· ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀγία αὕτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς πολλὰ μέρη λέγει, πῶς ἐκεῖνο ὅπου ἡ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον φανερόναι διὰ τῶν ρημάτων, τοῦτο ὁ ζωγράφος παριστάνει διὰ τῶν εἰκόνων· διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν οἱ ζωγράφοι πρέπει νὰ προσέχουν καλὰ καὶ νὰ ἡξεύρουν πρῶτον τί λέγει ἡ Γραφὴ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ οὕτω νὰ ζωγραφίζουσι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν Γραφὴν τὰς εἰκόνας τῶν. «Ἢ, ἂν δὲν ἡξεύρουν αὐτοὶ, πρέπει νὰ ἐρωτοῦν τοὺς εἰδότας καὶ περικαιδευμένους, διὰ νὰ μαθάνουσι, καὶ ὄχι νὰ ζωγραφίζουσιν ἄλλα ἀντ' ἄλλων, καὶ αὐτὰ πολλάκις τὰ ἐναντία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀτυχεύματα. Καθὼς εἶναι τὸ νὰ ζωγραφίζουσι τὸν Κύριον νέον παιδα ἀγένειον ἐν τῇ Μεσοπεντηκοστῇ διδάσκοντα, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Κύριος τότε ἦτον ἀνὴρ τέλειος μετὰ τὸ βάπτισμα. Τὸ νὰ ζωγραφίζουσι τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐν τῇ Ἀναλήψει, καὶ ἐν τῇ Πεντηκοστῇ, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ Παῦλος ἔγινε μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάληψιν καὶ Πεντηκοστῇ, καὶ τὸν τῷ Στεφάνου λιθοβολισμὸν. Τὸ νὰ ζωγραφίζουσι τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, ὄχι ἐκ τοῦ τάφου τὸν Χριστὸν ἐξέρχόμενον, καὶ τοὺς στρατιώτας περὶ τὸν τάφον ὄντας καὶ φυλάττοντας, καὶ τὸν Ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου καθήμενον, καθὼς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ ζωγραφίζοντες, τὸν μὲν Χριστὸν εἰς ἄδην καταβαίνοντα, τὸν δὲ Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν κρατούμενους ὑπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ τὰς πύλας καὶ κλειθρα τοῦ ἄδου συντετριμμένα· καὶ δαίμονας πολλοὺς σκοτεινοὺς ἐκείσε ὄντας, καὶ πάντας τοὺς Προπάτορας καὶ Προφήτας· τὰ ὅποια δὲν εἶναι εἰκὼν τῆς Ἀναστάσεως, ἀλλὰ εἰκὼν τῆς εἰς ἄδην καταβάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνάστασις δὲ καὶ εἰς ἄδην κατὰθασις μεγάλην ἔχουσι τὴν διαφορὰν. Ἐν γὰρ τῇ εἰς ἄδην κατὰθασι, χωρισμένη ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Σωτῆρος ἀπὸ τὸ σῶμα· καὶ ἡ μὲν ψυχὴ μόνη κατήλθεν εἰς τὸν ἄδην, τὸ δὲ σῶμα ἐκεῖτο νεκρὸν εἰς τὸν τάφον· ἐν δὲ τῇ Ἀναστάσει, ἠνώθη πάλιν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ Ἀνάστασις. Πρὸς τοῦτοις, δὲν πρέπει νὰ ζωγραφίζουσι εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς ἕνα ἀνθρώπων ὑποκάτω τῶν Ἀποστόλων, καὶ νὰ τὸν ἐπιγράφουσι Κόσμον, ἀλλὰ ἀντὶ τοῦτου, πρέπει νὰ ζωγραφίζουσι τὸν προφήτην Ἰωὴλ, λέγοντα· «ἐκχεῖν ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα», ὡς οὕτως ἔχουν τινὲς παλαιαὶ εἰκόνες. Αὐτὰ καὶ ἄλλα ὅμοια ἄτοπα ἱστοροῦν οἱ ζωγράφοι ἀπὸ ἀμάθειαν καὶ κακὴν συνήθειαν, καὶ ἕως τὰ διορθώσουσι, σπουδάζοντες προσέτι νὰ γένουσι τεχνῖται καὶ ζωγράφοι ἐπιτηδεῖοι καὶ καλοὶ, διὰ νὰ ἔχουν αἱ παρ' αὐτῶν ἱστορούμεναι εἰκόνες ὁμοιότητα μὲ τὰ πρωτότυπα, καθὼς παραγγέλλει ἡ ἀγία Σύνοδος αὕτη, καὶ ὄχι νὰ ἦναι ἀλλόκοται τινὲς καὶ ἀνόμοιαι.

ΟΙ ΚΒ'. ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ Ζ'. ΣΥΝΟΔΟΥ, ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΟΙ.

ΚΑΝΩΝ Α'.

Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν || τῆς δ' α. τῆς
ς. β'.
διατάξεων εἰσιν ὑποτυπώσεις, ἅς ἀσπένως δεχόμενοι μετὰ τοῦ θεοφάντορος Δαβὶδ ἄδομεν πρὸς
τὸν δεσπότην Θεὸν λέγοντες· «ἐν τῇ ὁδοῦ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ, καὶ,» ἐνετείλω
δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα· συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι.» [Ψαλμ. ριή. 14. 138. 144.] Καὶ εἰ
εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δη-
λον ὅτι ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν. Ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησὶν· «Ἐν αὐτοῖς οὐκ
ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν.» [Δευτερον. ιβ'. 32.] Καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος Πέτρος
ἐν αὐτοῖς ἐγκαυχώμενος βοᾷ· «εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν Ἄγγελοι παρακύψαι.» Καὶ ὁ Παῦλος φησὶ· «κἄν ἡμεῖς, ἡ
ἐξ οὐρανοῦ Ἄγγελος εὐαγγελίζεται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.» [Γαλάτ. α. 8.] Τούτων οὖν
οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρομένων ἡμῖν, ἀγαλλώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς «εἰ τις εὖροι σκύλα πολλὰ,» [Ψαλμ.
ριή. 162.] ἀσπασίως τοὺς θεῖους Κανόνας ἐνστερνίζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσά-
λευτον κρατούμεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν σαλπύγγων τοῦ Πνεύματος πανευφήμων Ἀποστόλων, τῶν
τε ἐξ ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμά-
των, καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν· ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἀγασθέντες, ὠρι-
σαν τὰ συμφέροντα· καὶ οὓς μὲν τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν, οὓς δὲ τῇ κα-
θαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν, οὓς δὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν, οὓς δὲ ἐπιτιμῶν παραδίδομασιν,
καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. «Ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος· ἀρκοῦμενοι τοῖς παροῦσιν» [Ἑβρ. ιγ'.
5.] ὁ βεβηκῶς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος διαρρήδην βοᾷ.

Ἑ ρ μ η ν ε ί α.

Οἱ θεῖοι Κανόνες, μαρτύρια (1) μὲν εἶναι κοντὰ εἰς τοὺς ἱερωμένους, καθ' ὃ μαρτυροῦσι καὶ φανεροῦν εἰς
αὐτοὺς πῶς πρέπει νὰ πολιτεύωνται. Κατορθώματα δὲ, καθ' ὃ συντηρούμενοι ἀπὸ αὐτοῦ, κατορθοῦσι καὶ διευ-
θύνουσι τὴν ζωὴν αὐτῶν. Τούτους δὲ τοὺς Κανόνες ἡ Σύνοδος αὕτη μετὰ χαρᾶς ἀποδεχομένη διὰ τοῦ παρόν-
τος Κανόνα, τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ Δαβὶδ ἀναμέλπει πρὸς τὸν Θεόν, τὰ οὕτω διαγορευόντα· Ἐχά-
ρηκα, Κύριε, εἰς τὰ μαρτύριά σου, καθὼς ἤθελα χαρῆ, ἂν εἶχα ὄλους τοὺς πλοῦτους τοῦ κόσμου. Καὶ σὺ ἐπρόσταξες
νὰ φυλάττω τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα, μὲ τὰ ὅποια σόφισόν με, καὶ θέλω ζῆσαι εἰς αὐτά. Καὶ ἂν ἡ φωνὴ
αὕτη τοῦ Προφήτου μᾶς προστάξῃ νὰ φυλάττωμεν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ παντοτινὰ, καὶ νὰ ζῶμεν εἰς αὐτά,
φανερόν εἶναι, ὅτι καὶ αὐτὰ παντοτινὰ καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν (κράδη γὰρ ὀνομάζεται κατὰ τὸν Ζωναρᾶν
ὁ ἀσθενὴς καὶ εὐλόως συντριβόμενος κλάδος τῆς συκῆς, ἀκράδαντα δὲ, τὰ στερεὰ καὶ ἀκίνητα) δι' ὃ καὶ ὁ
Μωϋσῆς λέγει, οὔτε νὰ προσθέσῃ τινὰς εἰς τὰ τοῦ Νόμου οὔτε νὰ εὐγάνῃ. Καυχᾶται δὲ εἰς αὐτὰ καὶ ὁ κορυ-
φαῖος Πέτρος, λέγων, ὅτι ἐπιθυμοῦσι νὰ παρακύψουν οἱ Ἄγγελοι, εἰς ἐκεῖνα δηλ. ὅπου ἐφάνέρωσαν εἰς ἡμᾶς
οἱ ἐν πνεύματι Θεοῦ εὐαγγελισάμενοι Ἀπόστολοι· καὶ ὁ Παῦλος ἀναθεματίζει, κἄν Ἄγγελος ᾖ, ἐκεῖνος
ὅπου εὐαγγελίζεται ἐξω ἀπὸ τὰ παραδεδομένα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς χαίροντες εἰς τοὺς θεῖους κανόνες, καθὼς
χαίρονται οἱ στρατιῶται, ὅταν εὕρουν κούρησιν πολλὰ εἰς τοὺς νικηθέντας ἐχθρούς των, ὡς λέγει καὶ τοῦτο ὁ
Δαβὶδ, περιχαρῶς αὐτοὺς ἐναγκαλιάζομεθα, καὶ κρατούμεν, καὶ ἐπικυροῦμεν, τόσον τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀπο-
στόλων ἐκτεθέντας, ὅσον καὶ τοὺς τῶν ἐξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος Πατέ-
ρων, ἀναθεματίζοντες μὲν ἐκείνους, ὅπου καὶ ἐκεῖνοι ἀναθεματίζουσι, καθαιροῦντες δὲ ἐκείνους, ὅπου καὶ ἐκεῖ-
νοι καθαιροῦν· καὶ ἀφορίζοντες ἐκείνους, ὅπου καὶ ἐκεῖνοι ἀφορίζουσι. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐπιτιμῶντες ἐκείνους,
ὅπου καὶ ἐκεῖνοι ἐπιτιμῶσι. Διότι, καθὼς ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν ἔχουσι γνώμην φιλάργυρον, ἀρκοῦνται εἰς τὰ πα-
ρόντα χρήματα, ὅπου ἔχουσιν, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, ἔτσι καὶ ἡμεῖς οὔτε προσθέτομεν, οὔτε ἀφαιροῦμεν, ἀλλὰ
ἀρκοῦμεθα εἰς τοὺς ὀρισθέντας παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων κανόνες (2). Ὅρα καὶ τὸν α. τῆς δ'. καὶ τὰ ἐν τῇ
ἀρχῇ τῆς βίβλου προλεγόμενα τῶν κανόνων.

(1) Ὅρα ἐνταῦθα πόσον σεβάσιμοι καὶ αἰδέσιμοι εἶναι οἱ θεῖοι Κανόνες· διότι μὲ ἐκείνους τοὺς τίτλους καὶ τὰ ὀνόματα ὅπου σεμνύνεται ἡ θεόπνευστος καὶ ἁγία Γραφή, μὲ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους σεμνύει τοὺς θεῖους Κανόνες καὶ ἡ ἁγία αὕτη Σύνοδος, μαρτύρια αὐτοὺς ἀποκαλοῦσα, καὶ δικαιώματα, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις.
(2) Δι' ὃ καὶ ὁ Φώτιος, τίτλ. α. κεφ. β'. λέγει, ὅτι ἡ γ'.

ΚΑΝΩΝ Β'.

Ἐπειδὴ περ ψάλλοντες συντασσόμεθα τῷ Θεῷ «ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἢ Τῆς ἐν Καρθ. κδ' ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου» [ψαλμ. ριή. 16.], πάντας μὲν χριστιανούς τοῦτο φυλάσσειν σωτήριον, κατ' ἐξαιρετον δὲ, τοὺς τὴν ἱερατικὴν ἀμπεχομένους ἀξίαν. Ὅθεν ὀρίζομεν πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν, πάντως τὸν ψαλτῆρα γινώσκειν, ἵνα ὡς ἐκ τούτου, καὶ πάντα τὸν κατ' αὐτὸν κληρὸν οὕτω νοουετὶ μυσθαι ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παρεδευτικῶς, τοὺς τε ἱεροὺς Κανόνας καὶ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὴν τε τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν, καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν κατ' αὐτὸν λαόν· οὐσία γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἧγουν ἢ τῶν θείων γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος· εἰ δὲ ἀμφισβητοίη, καὶ μὴ ἀσμενίζοι οὕτω ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονεῖσθαι· ἔφη γὰρ προφητικῶς ὁ Θεός· «σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω· κἀγὼ ἀπώσμαι σε τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι.» [Ὡσηέ δ'. 6.]

Ἑρμηνεία.

Καὶ ὅλοι μὲν οἱ λαϊκοὶ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ μελετοῦσιν εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ ἀλησμο- νοῦσι τὰ λόγια του, καθὼς ψάλλουσι καὶ ὑπόσχονται μὲ τὸν Προφήτην κάθε ἡμέραν, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα οἱ ἱερωμένοι. Διὰ τοῦτο ὀρίζει ὁ παρῶν Κανὼν, ὅτι ἐξάπαντος νὰ ἠξεύρη τὰ νοήματα τοῦ ψαλτηρίου, ὅποιος μέλλει νὰ γένη ἐπίσκοπος, διὰ νὰ διδάσκη ἀπὸ αὐτὰ τὸν λαόν του νὰ μνησθῶσιν καὶ αὐτοί. Ὁμοίως νὰ ἐξετάζεται ὁ τοιοῦτος ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην ἂν ἔχη προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἀναγινώσκη, ὅχι ἐπιπολαίως καὶ κατὰ μόνας τὰς λέξεις, ἀλλὰ κατὰ βάθος, καὶ μὲ κατάληψιν τῶν νοημάτων, τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, οὓς ἀνωτέρω ἠριθμήσαμεν, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸν Ἀπόστολον, καὶ ὅλην τὴν θείαν Γραφὴν, καὶ ὅχι μόνον νὰ γινώσκη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ νὰ πολιτεύεται καθὼς αὐτὰ παργγέλλουσι, καὶ νὰ διδάσκη κατ' αὐτὰ τὸ ποίμνιόν του. Ἐπειδὴ, καθὼς ἀποφαίνεται ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, (1) οὐσία καὶ σύστασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας εἶναι τὰ θεοπαράδοτα λόγια, ἧτοι ἡ ἀληθὴς κατάληψις καὶ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν θείων Γραφῶν. Ὅχι καὶ ἀμφιβάλλει καὶ δὲν ὀρέγεται νὰ κάμνη ταῦτα αὐτός, καὶ νὰ διδάσκη καὶ τοὺς ἄλλους, ἅς μὴ γίνεταί Ἐπίσκοπος, ἐπειδὴ λέγει διὰ τοῦ Προφήτου Ὡσηέ ὁ Θεός, σὺ τὴν γνῶσιν τῶν ἐδικῶν μου νόμων ἐδίωξες ἀπὸ λόγου σου, καὶ ἐγὼ θέλω σὲ ἀποδιώξω ἀπὸ τὸ νὰ ἦσαι ἱερεὺς ἐδικός μου.

Συμφωνία.

Συμφώνως μὲ τὸν παρόντα καὶ ὁ κδ'. τῆς ἐν Καρθαγ. διορίζεται λέγων· ὅτι οἱ μέλλοντες χειροτονῆσαι Ἐπίσκοπον, ἢ Κληρικόν, πρέπει πρῶτον νὰ τοὺς διδάξουν τοὺς Κανόνας τῶν ἱερῶν Συνόδων, ἵνα κατὰ τοὺς δόξους καὶ κανόνας τῶν Πατέρων πράττοντες, μὴ μετανοήσουν ὕστερον, ὡς παραβάται αὐτῶν, οἱ μέλλοντες χει-

διάταξις τοῦ β'. τίτλ. τῶν Νεαρῶν θέλει νὰ κρατοῦσιν οἱ Κανόνες τῶν ἑπτὰ Συνόδων, καὶ τὰ δόγματα αὐτῶν, ὡς αἱ θεαὶ Γραφαί.

(1) Σημειῶσαι ὅτι ἀπὸ τὴν παροῦσαν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐπικυροῦνται ὡς γνήσια τοῦ Ἀρεοπαγίτου Διονυσίου τὰ συγγράμματα, καὶ ἐπιστομίζονται οἱ νόθα ἢ ἀμφιβαλλόμενα ταῦτα λέγοντες. Τὸ ρητὸν γὰρ τοῦτο ἐρανισμενον ἐστὶν ἀπὸ τὸ α'. κεφ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας· καθὼς καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἀναφέρει ὁ ἀκόλουθος δ'. τῆς αὐτῆς Κανῶν, περὶ τοῦ Πέτρου, τὸ λέγον· «Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης», φράσις ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ Διονυσίου, λαμβανομένη ἀπὸ τὸ γ'. κεφ. τῶν θείων ὀνομάτων. Βιβλία δηλ. καὶ τὰ δύο, ἀπὸ τὰ ὅποια μάλιστα λαμβάνουσι τὴν ὕλην τῆς ἀντιλογίας οἱ τὰ τοῦ Διονυσίου διαβάλλοντες οὐκ ὀρθῶς· οὐ μόνον δὲ ἡ παροῦσα αὕτη Σύνοδος, ἀλλὰ δὴ καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ ε'. τὰ συγγράμματα τοῦ Διονυσίου ἐπικυροῖ, πράξ. ε'. ἐν οἷς περὶ τῆς Θεανδρικής ἐνεργείας ἀναφέρει, ἐρανισθεῖσα τὴν λέξιν ταύτην ἀπὸ τῆς δ'. πρὸς Γάϊον τοῦ Ἁγίου ἐπιστολῆς. Ναι μὲν καὶ ἡ ἐπὶ Μαρτίνου συστάσα ἐν Ρώμῃ κατὰ Μονοθελητῶν Σύνοδος· καὶ ὁ Σωφρόνιος ἐν τῇ κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα Συνόδῳ· καὶ ὁ Ἀνδρέας Κρήτης παραφράζει τὰ

ἐν τῇ γ'. κεφ. τῶν περὶ θείων ὀνομάτων, ὅπου ἀναφίρεται Ἐπερὶ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος αὐτὸν σχολιάζει· καὶ ὁ Δαμασκηνὸς αὐτοῦ μέμνηται βιβλ. α'. κεφ. 16'. τῶν δογματικ. καὶ ὁ Πάπας Ἀγάθων ἐν τῇ πρὸς βασιλέα Κωνσταντίνον ιε'. ἐπιστολῇ. Βλ. δὲ οἱ ἀρχαῖοι Ἅγιοι τῶν τοῦ Διονυσίου συγγραμμάτων οὐ μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τοῦτο ποιοῦσι, κατὰ τὸν Κορέσιον, ἐπειδὴ ἤθελον ἀπὸ μόνων τῶν τῆς Γραφῆς μαρτυριῶν τὰ ἑαυτῶν ἀποδεικνύειν λόγια. Καὶ μόλον ὅπου καὶ ὁ Πέτρος Λανσέλιος, καὶ Κορδέριος, οἱ Ἰησουῖται ἀπυδεικνύουσιν, ὅτι ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῇ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν λόγῳ «ὅ καὶ ἄλλῃ τινὶ τῶν πρὸ ἡμῶν πεφλοσφόρηται κάλλιστά τε καὶ ὑψηλότατα», τὸ λέγει διὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ἐρμηνεύοντα τὸν ὕμνον τῶν Σεραφεῖμ, πρὸ τοῦ Γρηγορίου ὄντα, καὶ ὅχι διὰ τὸν Ἀθανάσιον, ὡς λέγει ὁ Νικήτας· ἐπειδὴ ὁ Ἀθανάσιος ἔζη, ὅτε ἔζη καὶ ὁ Γρηγόριος, καὶ οὐ πρὸ αὐτοῦ. Ἐδυνάμεθα ἡμεῖς νὰ φέρωμεν ἐξῆς τὰ δικαιολογήματα τῶν ἀντιλεγόντων, καὶ νὰ τὰ δείξωμεν οὐκ ὀρθὰ, ἀλλὰ τὸ ἐνομίσαμεν περιττὸν, ἐπειδὴ δύο Οἰκουμεικῆς Σύνοδοι (καὶ δύο τοπικαί,) καὶ τόσοι ἄλλοι Ἅγιοι ἀρκοῦσιν ἀντὶ πολλῶν μυριάδων ἀντιλεγόντων.

ροτονηθῆναι (1). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς προστάζει ἐκεῖνον ὅπου γενῆ ἄρχων τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον νὰ ἀναγινώσκη εἰς ὄλην τὴν ζωὴν τὸ Δευτερονόμιον, διὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ αὐτὸ νὰ φοβῆται τὸν Κύριον, καὶ νὰ φυλάττῃ ὅλας τὰς ἐντολάς του, ἀλλὰ ἀκόμη τὸν ἀναγκάζει καὶ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ ὁ ἴδιος μετὰ τὸ χεῖρ του. «Καὶ ἔσται ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τοῦ δίφρου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ γράψῃ ἑαυτῷ τὸ Δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον παρὰ τῶν ἱερέων τῶν Λευιτῶν (Δευτερονόμ. ιζ'. 18.)» καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν προστάζει αὐτὸν νὰ τὸ ἀντιγράψῃ ὁ ἴδιος εἶναι διατι, ἐκεῖνος μὲν ὅπου τὸ ἀναγινώσκει μόνον, εὐκολα λησμονᾷ τὰ ἀναγινωσκόμενα νοήματα, ἐκεῖνος δὲ ὅπου καὶ τὸ γράφει, ἐντυπώνει μέσα εἰς τὴν μνήμην του τὰ νοήματα, μετὰ τὸ νὰ λαμβάνῃ καιρὸν καὶ ἀδειαν νὰ συλλογίζεται τὸ καθ' ἓνα, καὶ πρὸ τοῦ νὰ καταλάβῃ καλὰ τὸ ἓνα, νὰ μὴ γράψῃ τὸ ἄλλο· οὕτως ἐρμηνεύει ὁ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος. Καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἄρχοντας ἀναγκάζῃ ὁ Θεὸς εἰς τοῦτο, πῶς μᾶλλον τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ποιμένας τοῦ λαοῦ τοῦ ἀρχιερεῖς ;

ΚΑΝΩΝ Γ'.

Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἄκυρον μένειν κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· Εἴ τις Ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι' αὐτῶν ἐγκρατῆς Ἐκκλησίας γένηται, καθαιρεῖσθω καὶ ἀφορίζεσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. Δεῖ γάρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ Ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄρισται, ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι. Ἐπίσκοπον προσηκεῖ, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμφῆφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιῆσθαι. Τὸ δὲ κύρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ Μητροπολίτῃ.

Ἀποστόλ. ἀ. β'. λ'. ξά. τῆς ἀ. δ'. τῆς ἐν Λαοδικ. ε. ιγ'. τῆς ἐν Καρθ. νθ'. Τιμοθ. ζ'.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρῶν κανὼν σύγκειται ἀπὸ τὸν λ'. κανόνα τῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν δ'. τῆς ἀ., τοὺς ὁποίους, ἐπειδὴ ἐξηγήσαμεν, ὄρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ, ἵνα μὴ καὶ ἐνταῦθα περὶ τῶν αὐτῶν παλιλλογῶμεν· τοῦτο δὲ μόνον ἰδιαίτερον οὗτος ἔχει, ὅτι νὰ μὲν ἄκυρος κάθε ψῆφος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἣτις ἤθελε γενῆ ἀπὸ ἐξουσίαν καὶ δυναστείαν ἀρχόντων· καὶ ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι νὰ ψηφίζονται ἀπὸ Ἐπισκόπους, κατὰ προηγούμενον τρόπον. δηλ. ὅτι δὲ καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Διάκονοι ψηφίζονται, δηλοῦται μάλιστα ἀπὸ τὸν παρῶν κανόνα, περὶ οὗ ὄρα τὴν ὑπόσημ. τοῦ β'. Ἀποστολικοῦ· ὅτι δὲ καὶ οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ συμφηφίζουν ἐπομένως μετὰ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς μέλλοντας ἱερωθῆναι, δηλοῖ ἡ ἐρμηνεία τοῦ ξά. Ἀποστολικοῦ. Ὅρα καὶ τὸν ἀ. καὶ β'. Ἀποστολικὸν, καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ ε. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ.

ΚΑΝΩΝ Δ'.

Ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας Παῦλος, ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οἶονεῖ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων Πρεσβυτέροις, μᾶλλον δὲ καὶ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι, οὕτως ἐπαρρησιάζεσθαι εἰπών· «Ἄργυρίου, ἢ χρυσοῦ, ἢ ἱματισμοῦ, οὐδενὸς ἐπεθύμησα· πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μακάριον ἡγούμενος τὸ δίδόναι, ἢ λαμβάνειν.» [Πράξ. κ'. 33. 35.] Διὸ καὶ ἡμεῖς παρ' αὐτοῦ μαθητευθέντες, ὀρίζομεν μηδὲ ἄλλως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι Ἐπίσκοπον, προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ ἕτερον εἶδος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν τελούντας Ἐπισκόπους, ἢ Κληρικούς, ἢ Μοναχοὺς· φησὶ γάρ ὁ Ἀπόστολος, «ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.» [ἀ. Κορινθ. γ'. 9.] καὶ «οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.» [β'. Κορινθ. ιβ'. 14.] Εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσοῦ, ἢ ἑτέρου τινὸς εἶδους, εἴτε διὰ τινα ἰδιοπάθειαν (2) εὐρεθείη ἀπειργῶν τῆς λειτουργίας, καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κληρικῶν, ἢ σεπτῶν ναδὸν κλείων, μὴ γίνεσθαι ἐν

(1) Καὶ ἡ ργκ'. τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰ προστάζει, ὅτι ὁ μέλλων γίνεσθαι Ἀρχιερεὺς νὰ διδάσκηται τρεῖς μῆνας τὰς θείας Γραφὰς καὶ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας, ὁ δὲ μὴ τοιοιουτρόπως χειροτονηθεὶς νὰ καθαιρεται, καὶ ὁ χειροτονησας αὐτὸν νὰ ἀργῆται· ἐπειδὴ εἶναι πρᾶγμα αἰσχρὸν καὶ παράλογον νὰ διδάσκηται μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀπὸ ἄλλου, ἐκεῖνος ὅπου χρεωστεῖ νὰ διδάσκη τοὺς ἄλλους. Ὅρα δὲ καὶ (σελ. 440. τῆς Γιοῦρ Γραικορωμ.) ὅπου μετὰ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἐκφωνεῖ κάθε Ἐπίσκοπος ἐν τῷ καιρῷ τῆς χειροτονίας του, καὶ ταῦτα ἀκόμη· «Πρὸς τού-

τοῖς ἀποδέχομαι τὰς ἀγίας καὶ Οἰκουμενικὰς Ζ'. Συνόδους, αἵτινες ἐπὶ φυλακῇ τῶν σεπτῶν δογμάτων συνηθροίσθησαν, καθομολογῶν τοὺς ὑπ' αὐτῶν διωρισμένους στέργειν τε καὶ φυλάττειν Κανόνας, καὶ τὰς ἀγίας διατάξεις, ὅσαι τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν Πατράσι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ χρόνους ἐτυπώθησαν, πάντας οὓς ἀποδέχονται, συναποδεχόμενος, καὶ οὓς ἀποστρέφονται, συναποστρεφόμενος».

(2) Ἴδιαν ἐμπάθειαν, παρ' ἄλλοις.

αὐτῷ τὰς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, εἰς ἀνάσθητα τὴν ἐαυτοῦ μανίαν ἐπιπέμπων, ἀνάσθητος ὄντως ἐστὶ, καὶ τῇ αὐτοπαθείᾳ ὑποκίεσται, καὶ ἀέπιστρέφει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ,» [Ψαλμ. ζ'. 16], ὡς παραβάτης ἐντολῆς Θεοῦ, καὶ τῶν Ἀποστολικῶν διατάξεων. Παραγγέλλει γάρ καὶ ὁ Πέτρος, ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης, «Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ Θεόν. Μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως. Μὴ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου καὶ φανερωθέντος τοῦ Ἀρχιποιμένου κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.» [ἀ. Πέτρ. ε', 2.].

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ μέγας Παῦλος, καὶ διὰ τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦ ἔργου παραγγέλλει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν Ἐφεσίων, καὶ δι' αὐτῶν εἰς ὅλους τοὺς μετὰ ταῦτα Ἀρχιερεῖς, νὰ μὴ ἐπιθυμοῦσιν ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἢ ἱμάτια, ἀλλὰ διὰ τοῦ κόπου τῶν χειρῶν αὐτῶν νὰ βοηθοῦσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ χρεῖαν ἔχοντας, καὶ ὅτι εἶναι μακάριον τὸ νὰ δίδῃ μᾶλλον τινὰς, παρὰ νὰ παίρῃ (1), διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Κανὼν προστάζει, ὅτι κἀνέως Ἀρχιερεὺς νὰ μὴ ζητῇ χρεωστικῶς κατὰ αἰσχροκέρδειαν χρυσίον ἢ ἀργύριον, ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων, ἢ Κληρικών, ἢ Μοναχῶν, ἐπειδὴ εἶναι ἀδικὸς ἢ τρικύττη ζήτησις, οἱ δὲ ἀδικοὶ βασιλείαν Θεοῦ δὲν κληρονομοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον καὶ ἐπειδὴ τὰ τέκνα δὲν χρεωστοῦσι νὰ θησαυρίζουν διὰ νὰ δίδουν εἰς τοὺς γονεῖς, ἀλλ' οἱ γονεῖς διὰ νὰ δίδουν εἰς τὰ τέκνα. Ὅποιος λοιπὸν Ἀρχιερεὺς εὖρεθῃ νὰ ἀργίξῃ ἢ νὰ ἀφορίζῃ τινὰ ἱερέα, ἢ Κληρικόν, ἢ νὰ κλείῃ Ἐκκλησίαν διὰ νὰ πάρῃ ἄσπρα ἢ διὰ κἀμμίαν τοῦ ἄλλῃν ἐμπάθειαν, οὗτος ἄς παθαίνη ἐκεῖνο ὅπου κἀμνει, ἦτοι ἄς ἀργίξεται, καὶ ἄς ἀφορίζεται, Ἐπίσκοπος μὲν ὡν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην του, Μητροπολίτης δὲ ὡν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του. Ὁ γὰρ κορυφαῖος Πέτρος παραγγέλλει εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ταῦτα· ποιμαίνετε τὸ ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ὄχι ἀναγκαστικῶς καὶ τυραννικῶς, ἀλλὰ θεληματικῶς, καὶ κατὰ Θεόν· ὄχι αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως ὄχι· ὡς κατακυριεύοντες τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ ὡς τύποι καὶ παραδείγματα γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, ἵνα, ὅταν φανερωθῇ ὁ ἀρχιποιμὴν Χριστὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, λάβῃτε παρ' αὐτοῦ τὸν ἀμαράντον τῆς δόξης στέφανον. Ἀνάγνωτε τὸν κθ'. Ἀποστολ.

ΚΑΝΩΝ Ε΄.

Ἀμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστίν, ὅταν τινὲς ἀμαρτάνοντες ἀδιόρθωτοι μένωσι. Ἐὸ δὲ τούτου Ἀποστόλ. κθ'. τῆς δ' β'. Ἰωάν. ι'. 16. || χεῖρον ἔαν τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀληθείας, προτιμώμενοι τὸν μαμωνᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς, καὶ τῶν κανονικῶν αὐτοῦ διατάξεων μὴ ἀντεχόμενοι. Ἐν τούτοις οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός, εἰ μήπου ταπεινωθέντες, τοῦ ἰδίου σφύλματος ἀνανήψωσι. Χρὴ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προσέρχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφειν τούτου τοῦ ἀμαρτήματος, καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῇ ἀθέσμῳ ὅσει.» [Ψαλμ. γ'. 18]. «Ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ.» Τοὺς ἐγκαυχωμένους οὖν, διὰ δόσεως χρυσίου τετάχθαι ἐν Ἐκκλησίᾳ καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας, τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ πάσης ἱερωσύνης, καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ, καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι ὀνειδιστικῶς λόγοις τοὺς δι' ἀρετῆς βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλεγέντας, καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου, ἀτιμάζοντας, πρῶτα μὲν τοῦτο ποιοῦντας, τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οικείου τάγματος. Εἰ δὲ ἐπιμένοιν, δι' ἐπιτιμίου διορθοῦσθαι. Εἰ δὲ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανείη ποτὲ τοῦτο πεποιηκῶς, γινέσθω κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, καθαιρέσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπέσθω παντάπασιν ἐκ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.» Ὁσαύτως καὶ κατὰ τὸν δεύτερον κανόνα τῶν ἐν Χαλκηδόνι ὄσιων Πατέρων ἡμῶν, τὸν λέγοντα· «Εἴ τις Ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσῃ, καὶ εἰς πράσιν καταγάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασι Ἐπίσκοπον, ἢ Χωρεπίσκοπον, ἢ Πρεσβύτερον, ἢ Διάκονον, ἢ τινὰ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλλῃτο ἐπὶ χρήμασι Οἰκονόμον, ἢ Ἐκδικον, ἢ Παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οικείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνεύετω εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν, καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὗ περ ἐπὶ χρήμασι ἔτυχεν. Εἰ δὲ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν Κληρικὸς εἴη, ἐκ τοῦ οικείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, ἀφορίζεσθω.

(1) Το ρητὸν τοῦτο, ὃ μὲν Παῦλος λέγει εἰς τὰς πράξεις πῶς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος· Εὐθάλιος δὲ τις, ὁ Σούλκης Ἐπίσκοπος, σύγχρονος τῷ Μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, λέγει, ὅτι τὸ ἔλαβεν ὁ Παῦλος ἀπὸ τὰς διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων. Βρίσκεται γὰρ τοῦτο ἐν τῷ γ'. κεφ. τοῦ δ'. βιβλ. τῶν διαταγῶν· ἀλλὰ κακῶς γράφεται πῶς τὸ εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ ὅρα τὸ προῖμιον τῶν αὐτῶν διαταγῶν.

Ἑρμηνεία.

Μερικοὶ μέλλοντες νὰ συναριθμηθῶσιν εἰς τὸν Κλήρον ἐκκλησίας τινὸς, ἐπέσπερον χρήματα εἰς αὐτὴν αὐτοπροκίρετως, κατὰ φιλόθεον γνώμην, ὅχι διὰ νὰ λάβουν μὲ αὐτὰ τὸν Κλήρον, ἀλλ' ὡς ἀφιερῶντες αὐτὰ τῷ Θεῷ, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα. Ὑστερον δὲ καυχώμενοι εἰς τὴν δόσιν τῶν χρημάτων, καὶ προτιμῶντες τὸν μαμωνᾶν καὶ πλοῦτον, περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἐζήτουν πρωτοκαθεδρίας, καὶ μὲ ἀδιαντροπίαν ὠνειδίζον τοὺς Κληρικὸς ἐκείνους, οἵτινες ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐκλεχόμενοι Πνεύματος, διὰ τὴν ἐνάρετον αὐτῶν πολιτείαν, ἐσυναριθμοῦντο εἰς τὸν Κλήρον χωρὶς δόσεως χρημάτων. Διὰ τοῦτο λοιπὸν προστάζει ὁ παρὼν κανὼν, ὅτι οἱ εἰς τὰ χρήματα ταῦτα καυχώμενοι, καὶ ὠνειδίζοντες τοὺς ἄλλους διατι δὲν ἔδωκαν, νὰ καταβιβάζωνται εἰς τὸν κατώτατον τύπον τῶν δημοταγῶν αὐτοῖς Κληρικῶν· εἰ δὲ καὶ ἐπιμένουσιν ἀκόμη εἰς τοῦτο, νὰ διορθῶνται ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα, μὲ βαρύτερον ἀρμόδιον ἐπιτίμιον. Φέροντες δὲ οἱ Πατέρες οὗτοι καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου ρητὸν, ἀμαρτίαν μὲν θανάσιμον ὀνομάζουσι τὴν ἀδιόρθωτον εἰς τὰ χρήματα καύχησιν τῶν τοιούτων Κληρικῶν (1), χειροτέρην δὲ ἀμαρτίαν τοῦ θανασίμου ὀνομάζουσι τὴν κατὰ τῶν ἄλλων Κληρικῶν ἀναισχυντίαν αὐτῶν καὶ αὐθάδειαν, καὶ ὅτι εἰς αὐτοὺς δὲν εἶναι Κύριος ὁ Θεός, κατὰ τὴν Γραφὴν, ἄθεσμον δὲ ὀνομάζουσι τὴν τῶν χρημάτων αὐτῶν δόσιν, ὅχι καθ' ἑαυτὴν, καλὴ γὰρ αὕτη κατ' ἀρχὰς καὶ φιλόθεος· ἀλλὰ διὰ τὴν ὑστερινὴν καύχησιν τῶν δίδόντων καὶ ἀδιαντροπίαν. Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴ λάθῃς τὴν δόσιν ταύτην τῶν χρημάτων πρὸς χειροτονίαν, ὅτι ὁ κανὼν φαίνεται πῶς περιέχει δύο μέρη. Τὸ μὲν πρῶτον ἐμποδίζει νὰ μὴ δίδουν, οὐχὶ πρὸς τὸ χειροτονηθῆναι, τοῦτο γὰρ ὕστερον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συγκαταριθμηθῆναι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐφημερίαν Ἐκκλησίας τινὸς, καὶ ἔπειτα αὐθαδιάζουσι καὶ καταφρονοῦσι τοὺς πτωχοὺς καὶ εὐλαβεῖς Κληρικὸς· αὐτὴν λοιπὸν ἐμποδίζει ὡς ἄθεσμον. Εἶτα, ἐπιφέρει καὶ δεύτερον, ὅτι ἂν τὰ τοιαῦτα χρήματα ἤθελαν τὰ προσφέρῃ διὰ χειροτονίαν, νὰ καθαίρωνται, κατὰ τοὺς προλαβόντας κανόνας. Ἐπιφέρει δὲ ὁ κανὼν, ὅτι ὅποιος ἤθελε δώσῃ χρήματα διὰ νὰ χειροτονηθῇ Κληρικὸς, ἢ Ἱερεὺς, νὰ λαμβάνῃ τὰ ἐπιτίμια τοῦ κθ'. Ἀποστολ. καὶ τοῦ β'. τῆς δ'. οὗς καὶ ἐκλέτει αὐτολεξεί· καὶ ὅρα τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν ἐκεῖ.

ΚΑΝΟΝ Γ'.

Ἐπειδὴ περ κανῶν ἐστὶν ὁ λέγων, δις τοῦ ἔτους καθ' ἐκάστην ἐπαρχίαν χρῆ γίνεται, Ἄποστ. λζ'. διὰ συναθροίσεως Ἐπισκόπων, τὰς κανονικὰς ζητήσεις, διὰ τὴν συντριβὴν καὶ τὸ ἐνδεῶς τῆς ἀ.ε. τῆς δ'. ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροιζομένους, ὠρισαν οἱ τῆς ἑκτης Συνόδου ὅσοι Πατέρες, ἰθ'. τῆς ε'. ἡ. ἐξάπαντος τρόπου καὶ προφάσεως, ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν· καὶ εἰ τις εὐρεθῇ ἀρχῶν τοῦτο κωλύων, ἀφορίζεσθω. Εἰ δὲ τις ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν ἀμελήσῃ τοῦτο γίνεσθαι, ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ βίας, καὶ τινος εὐλόγου προφάσεως, τοῖς ἐπιτίμιοις ὑποκείσθω. Τῆς δὲ Συνόδου γενομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοῖς συναθροισθεῖσιν Ἐπισκόποις ἐν μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιούς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. «Ἐν γὰρ τὸ φυλάσσειν αὐτάς, ἀνταπόδοσις πολλή,» [Ψαλμ. ιη'. 12.] ὅτι καὶ «λύχνος ἐντολῆ, νόμος δὲ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία» [Παροιμ. ε'. 23.] καὶ «ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου τηλαυγὴς φωτίζουσα ὀφθαλμούς.» [Ψαλμ. ιη'. 9.] Μὴ ἔχειν δὲ ἀδειαν τὸν Μητροπολίτην, ἐξ ὧν ἐπιφέρεται ὁ Ἐπίσκοπος μετ' αὐτοῦ, ἢ κτηῆνος, ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν. Εἰ δὲ τοῦτο ἐλεγχεῖται πεποιηκῶς, ἀποτίσει τετραπλάσιον.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν ἀνανεώνει τὸν ἡ. τῆς ε'. ὅστις διορίζει, ὅτι ἐπειδὴ καὶ δὲν δύνανται νὰ γένουν δύο Σύνοδοι Ἐπισκόπων τὸν χρόνον περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανονικῶν ζητημάτων, ὡς οἱ κανόνες διορίζουσιν, ὁ λζ'. δηλ. τῶν Ἀποστ. ὁ ε'. τῆς ἀ. καὶ ὁ ιθ'. τῆς τετάρτης, διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς ὁδοιπορίας ἐξάπαντος νὰ γίνε-ται μία Σύνοδος τὸν χρόνον, διὰ νὰ διορθῶνται τὰ συμπέπτοντα σφάλματα. Προστίθησι δὲ ὁ Κανὼν οὗτος, ὅτι

(1) Ὁ μὲν Μητροφάνης ὁ Σμύρνης, ἐρμηνεύων τὰς καθολικὰς ἐπιστολάς, λέγει ὅτι ἀμαρτία πρὸς θάνατον, περὶ ἧς λέγει ὁ Ἰωάννης, «ἐστὶν ἀμαρτία πρὸς θάνατον, καὶ ἐστὶν ἀμαρτία μὴ πρὸς θάνατον,» εἶναι κάθε ἀμαρτία, ἧτις ἐπαιδεύετο ἀπὸ τὸν παλαιὸν Νόμον μὲ παιδείαν θανάτου, καθὼς ἦτον ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐκούσιος φόνος, ἡ κτηνοβατία, ἡ μοιχεία καὶ τὰ ἄλλα. Μὴ πρὸς θάνατον δὲ ἀμαρτία εἶναι ἐκείνη ὅπου δὲν ἐπαιδεύετο μὲ θάνατον, ὡς ὁ στανικὸς φόνος καὶ ἄλλα. Ὁ δὲ Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης (ἐρωτήσ. νδ'.) λέγει, ὅτι πρὸς θάνατον μὲν ἀμαρτία εἶναι ἡ ἐν γνώσει γινομένη· μὴ πρὸς θάνατον δὲ,

ἡ ἐν ἀγνοίᾳ γινομένη. Καὶ ἡ κατὰ Θεοῦ βλασφημία πρὸς θάνατον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γνώσει μεγάλη ἀμαρτία, οἷον φόνος, μοιχεία κτλ., ἐπειδὴ θανατοῦσι ταῦτα τὴν ψυχὴν. Ἡ δὲ παρούσα Σύνοδος πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν, τὴν ἀδιόρθωτον καὶ ἀμετανόητον λέγει. Συμφώνως δὲ μὲ τὴν Σύνοδον ταύτην λέγει καὶ ὁ Οἰκουμένιος, ὅτι πρὸς θάνατον ἀμαρτία ἐστὶν ἡ μὴ δι' ἐπιστροφῆς διορθουμένη, οἷα ἡ τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν μνησικακῶν, περὶ ὧν εἴρηται· «ἄδοι μνησικακῶν εἰς θάνατον» (Παροιμ. ιβ'. 28)· ὅρα καὶ τὴν ὑποσημείωσιν εἰς τὸ γ'. κεφ. τῆς πρὸς τὸν πνευματικὸν διδασκαλίας, ἡ ὅποια χάριτι Χριστοῦ ἐτυπώθη τώρα νεωστί.

ὅποιος μὲν ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην Σύνοδον, νὰ ἀφορίζεται, ὅποιος δὲ Μητροπολίτης ἀμελήσῃ εἰς τοῦτο (ἔξω μόνον ἂν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ εὐλόγου αἰτίας ἐμποδισθῇ), νὰ πίπτῃ ὑποκάτω εἰς ἐπιτίμια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Σύνοδος ἔχει νὰ γίνεταί διὰ νὰ ἐρευνᾷ, εἰ φυλάττονται τόσον τὰ κανονικά, ἀφορισμοὶ θετέον, οἰκονομικαὶ πραγμάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ τᾶλλα, ὅσον καὶ τὰ εὐαγγελικὰ διατάγματα, διὰ τοῦτο οἱ συναθροισζόμενοι Ἐπίσκοποι πρέπει νὰ φροντίζωσιν εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τοὺς λαοὺς αὐτῶν αἱ τοῦ Εὐαγγελίου ζωοποιαὶ ἐντολαί, ἐπειδὴ διὰ τὴν φύλαξιν αὐτῶν μισθὸς πολὺς δίδεται κατὰ τὸν Δαβὶδ, καὶ ἡ ἐντολὴ καὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι λύχνος, καὶ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς, κατὰ τὸν Παροιμιαστὴν. Δὲν ἔχει δὲ ἄδειαν ὁ Μητροπολίτης νὰ ζητῇ χρεωστικῶς ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν του κτήνος, ἢ ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα ἔχει μαζὺ του· εἰ δὲ καὶ ἤθελε κάμῃ τοῦτο, νὰ τὸ πληρώνῃ τετραπλάσιον. Ὁρᾷ καὶ τὸν λζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ζ'.

Ἐφη Παῦλος ὁ θεῖος Ἀπόστολος, «τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἀμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, τισὶ δὲ ἡ Τῆς ἐν Καρθ. 4. καὶ ἐπακολουθοῦσιν.» [ἀ. Τιμοθ. ε. 24.] Ἀμαρτιῶν οὖν προκαταλαβουσῶν, καὶ ἕτεραι ἀμαρτίαι ἔπονται ταύταις. Τῆ οὖν ἀσεβείᾳ αἰρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων, καὶ ἄλλα ἀσεβήματα συνηκολούθησαν. Ὅσπερ γὰρ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὄψιν ὀφείλοντο ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἕτερά τινα εἶδη παραλελοίπασιν, ἢ χρῆ ἀνανεωθῆναι, καὶ κατὰ τὴν ἐγγραφὸν καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν, οἷτω κρατεῖν. Ὅσοι οὖν σεπτοὶ ναοὶ καθιερώθησαν ἐκτὸς ἀγίων λειψάνων Μαρτύρων, ὀρίζομεν ἐν αὐτοῖς κατὰθεσιν γενέσθαι λειψάνων μετὰ τῆς συνήθους εὐχῆς, ὁ δὲ ἄνευ ἀγίων λειψάνων καθιερῶν ναὸν, καθαιρείσθω, ὡς παραβεβηκώς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

Ἐρμηνεία.

Τὸ ἀποστολικόν τοῦτο ρητὸν ὁ μὲν Μέγας Βασιλεὺς ἄλλως ἠρμήνευσεν, ἡ δὲ παρούσα Σύνοδος ἀπλοικώτερον αὐτὸ ἐξέλαβε, λέγουσα, ὅτι εἰς τὰς προκαταλαβούσας ἀμαρτίας ὅπου κάμνει τινὰς ἀκολουθοῦσι καὶ ἄλλα ἀμαρτίαι, καθὼς συνέβη εἰς τοὺς χριστιανοκατηγόρους εἰκονομάχους, οἵτινες καθὼς ἐστέρησαν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὰς ἀγίας εἰκόνας, ἔτσι καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἐκκλησίας κατεφρόνησαν καὶ ἀπέβαλον, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἀνανεωθοῦν, ἵνα καὶ ἡ ἐγγραφὸς θεσμοθεσία καὶ ἡ ἄγραφος (1) παράδοσις κρατῆ. Λοιπὸν ὅτι θεοὶ ναοὶ καθιερώθησαν χωρὶς μαρτυρικὰ λείψανα ἀπὸ αὐτοῦς, εἰς τούτους νὰ κατατίθωνται ταῦτα, λεγομένης καὶ τῆς περὶ τούτων διαλαμβανούσης ἐν τοῖς ἐγκαινίοις εὐχῆς (2)· ὅποιος δὲ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸ ἐξῆς, χωρὶς ἀγίων λειψάνων

(1) Περὶ τῶν ἀγράφων παραδόσεων ὄρα εἰς τὸν 44, καὶ 46. Βασιλείου.

(2) Τὰ μαρτυρικὰ λείψανα οὕτω κατατίθενται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ παλαιοῦ Εὐχολογίου. Μετὰ τὴν ἱεροτελεσίαν τῆς καθιερώσεως, ἤτοι τοῦ ἐνθρονισμοῦ τοῦ ναοῦ, λαμβάνει τρεῖς μερῖδας μαρτυρικῶν λειψάνων ὁ Ἀρχιερεὺς, καὶ βαλὼν αὐτὰς εἰς θήκην, καὶ ἐπιχέας ἐπάνω αὐτῶν ἅγιον Μύρον, κλείει τὴν θήκην. Καὶ ἂν μὲν ἡ ἀγία Τράπεζα στέκεται ἐπάνω εἰς κολώνας, ἀποκρύπτει τὴν θήκην ταύτην εἰς τὸ ἔδαφος ὑποκάτω εἰς τὰς κολώνας τὰς βλέπουσας κατὰ ἀνατολὰς· (τινὲς δὲ διὰ τὸ σεβασμιώτερον λέγουσιν, ὅτι πρέπει νὰ τίθεται ἡ θήκη τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων, ὄχι κατὰ τὸ ἔδαφος, ἀλλ' εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πρὸς ἀνατολὰς κολώνας, ἂν δηλονότι ἡ μερῖδες τῶν λειψάνων ἴναι μικραῖς, εἰ δὲ εἶναι μεγάλα κομμάτια, εἰς τὸ ἔδαφος ἀποκρύπτονται)· ἂν δὲ ἡ Τράπεζα βαστάζεται ἀπὸ ἓνα μόνον κίβνιον, ἀποτίθεται ἡ θήκη εἰς τὸ μέσον τοῦ κίβνου, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἡ ἀγία τίθεται Τράπεζα. Τέσσαρα δὲ πράγματα εἶναι ἄξια σημειώσεως εἰς τὴν παρούσαν τῶν ἐγκαινίων ὑπόθεσιν· α'. ὅτι τὰ ἐγκαίνια παντὸς ναοῦ πρέπει νὰ ἐκτελοῦνται ἀπὸ Ἀρχιερέα κατὰ τὴν διάταξιν καὶ ὑποτύπωσιν τοῦ Εὐχολογίου. Ὅθεν, ἂν εἰς πολλοὺς τόπους συγχωροῦσιν οἱ Ἀρχιερεῖς νὰ κάμνουσιν ἐγκαίνια ναῶν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Μοσχοβίαν ἐπιτρέπουσιν οἱ Ἀρχιερεῖς εἰς τοὺς Ἀρχιμανδρίτας νὰ ἐγκαινιάζωσι θεῖους ναοὺς, τοῦτο, λέγω, παρὰ τὴν διάταξιν τοῦ Εὐχολογίου ἐστὶ. Πανταχοῦ γὰρ καὶ τὸ Εὐχολόγιον, καὶ Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, ὅπου περὶ ἐγκαινίων ἀναφέρει, Ἀρχιερέα λέγουσι, καὶ ὄχι ἱερέα. Μι-

κρὰ δὲ ἐγκαίνια, οὔτε τὸ Εὐχολόγιον ἀναφέρει, ἀλλ' οὔτε ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ ὅπως γινώσκουσι τί εἶναι. Φαίνεται γὰρ ταῦτα ὅτι εἶναι μεταγενέστερα· β'. ὅτι τὰ λείψανα ὅπου μέλλουν νὰ ἀποθησαυρισθοῦν, πρέπει νὰ ἴναι μαρτυρικὰ, καὶ ὄχι ὀσιακὰ, ἢ ἱεραρχικά. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐπαινετὴ ἡ συνήθεια ὅπου ἐνεργεῖται εἰς τὴν Μοσχοβίαν· ἐκεῖ γὰρ τὰ μαρτυρικὰ λείψανα φυλάττονται εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, καὶ ὅταν ἴναι χρεῖα νὰ ἐγκαινισθῇ κἀνέας ναὸς, τὰ λαμβάνει ἀπὸ ἐκεῖ μόνος ὁ Ἀρχιερεὺς, διὰ νὰ μὴ γένη λάθος, καὶ ἀντὶ μαρτυρικῶν λειψάνων, ἀποθησαυρισθοῦν, ἢ κοινὰ λείψανα, ἢ ἄλλα ἅγια λείψανα, καὶ ὄχι μαρτυρικά. Τινὲς δὲ θέλουσι νὰ γίνωνται καὶ λείψανα ὀσιομαρτύρων, καὶ ἱερομαρτύρων, ἀγκαλὰ καὶ τοῦτο οὐ λέγει τὸ Εὐχολόγιον· γ'. ὅτι καὶ τὰ μαρτυρικὰ ταῦτα λείψανα πρέπει νὰ ἀποθησαυρίζωνται ὑποκάτω εἰς τὴν ἀγίαν Τράπεζαν, καὶ ὄχι εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ναοῦ, ἵνα πληροῦται τὸ λόγιον ἐκεῖνο· «Μαρτύρων θεῖος χορὸς, τῆς Ἐκκλησίας ἡ βᾶσις», καθὼς διατάσσει ἡ περὶ τῶν ἐγκαινίων ἀκολουθία. Ὅσοι δὲ εἰς ἄλλο μέρος ταῦτα βάλλουσι, μεγάλως ἀμαρτάνουσι· δ'. καὶ τελευταῖον, ὅτι εἰς κάθε ναοῦ, ἢ μικροῦ ἢ μεγάλου, ἐγκαίνια, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἀποθησαυρίζωνται μαρτυρικὰ λείψανα ὑποκάτω τῆς ἀγίας Τράπεζης. Ὅθεν, ὅσοι Ἀρχιερεῖς ἐπιτελοῦν μεγάλα ἐγκαίνια, ἢ ὅσοι Ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς, ἐπιτελέσουσιν τὰ λεγόμενα μικρὰ καὶ συτομώτερα ἐγκαίνια χωρὶς λειψάνων μαρτυρικῶν, πρέπει νὰ καθαιρῶνται, κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ παρόντος Κανόνος. Ἡ συστατικὴ γὰρ καὶ οὐσιώδης διαφορὰ τῶν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ εἶναι ἡ τῶν ἐν αὐτῷ μαρτυρικῶν λειψάνων ἀποθησαύρισις, καὶ

μαρτυρικῶν καθιερώσει ναὸν, οὗτος ὡς παραβάτης, τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, ἔς καθαίρεται.

Σ υ μ φ ω ν ε ἰ α .

Ὁ δὲ ἴε. τῆς ἐν Καρθαγένῃ διορίζει ὅτι τὰ θυσιαστήρια ἐκεῖνα, μέτα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι τεθησαυρισμένα, σῶμα, ἢ λείψανα μαρτύρων. ἢ νὰ κρημνίζωνται, ἢ νὰ αποδοκιμάζονται.

ΚΑΝΩΝ Η'.

Ἐπειδὴ πλανώμενοί τινες ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας μυχτηρίζειν ἔδοξαν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, προσποιούμενοι μὲν χριστιανίζειν, αὐτὸν δὲ ἀρνούμενοι κρύβδην καὶ λαθραίως σαββατίζοντες, καὶ ἕτερα ἰουδαϊκὰ ποιῶντες, ὀρίζομεν, τούτους μήτε εἰς κοινωνίαν, μήτε εἰς εὐχὴν, μήτε εἰς Ἐκκλησίαν δέχεσθαι, ἀλλὰ φανερώς εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν Ἑβραίους, καὶ μήτε τοὺς παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν, μήτε δοῦλον ὀνεισθαι ἢ κτᾶσθαι· εἰδὲ ἐξ εἰλικρινοῦς πίστεως ἐπιστρέψει τις αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, θριαμβεύων τὰ κατ' αὐτοὺς ἔθνη καὶ πράγματα, πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθώσασθαι, τούτων προσδέχεσθαι καὶ βαπτίζειν τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ ἀσφκλίζεσθαι αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν Ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων· εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοιεν, μηδαμῶς αὐτοὺς προσδέχεσθαι.

Ἑ ρ μ η ν ε ἰ α .

Ὅρίζει ὁ παρῶν Κανὼν νὰ μὴ συγκοινωνῇ τις, μήτε νὰ συμπροσεύχεται, μήτε εἰς Ἐκκλησίαν νὰ δέχεται τοὺς Ἑβραίους ἐκεῖνους, οἵτινες καθ' ὑπόκρισιν μόνον ἐγένοντο Χριστιανοί, καὶ εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν προσήλθον, κρυφίως δὲ ἀρνοῦνται, καὶ περιπαίζουσι Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, φυλάττοντες τὰ Σάββατα, καὶ ἄλλας συνηθείας ἰουδαϊκάς, (ἦτοι τὸ νὰ περιτέμνουσι τοὺς υἱοὺς των, νὰ νομίζουσι ἀκάθαρτον ἐκεῖνον ὁποῦ πιάσῃ νεκρὸν ἢ λεπρὸν, καὶ ἄλλα ὁμοια,) ἀλλὰ νὰ ἦναι πάλιν οἱ τοιοῦτοι Ἑβραῖοι, ὡς καὶ πρότερον, καὶ οὔτε νὰ βαπτίζῃ τινὰς τὰ παιδία των, οὔτε νὰ ἀφίη αὐτοὺς νὰ ἀγοράζουσι δοῦλον ἢ μὲ ἀλλαγὴν, ἢ δωρεάν, ἢ μὲ ἄλλον τρόπον νὰ ἀποκτοῦν αὐτόν. Ἐὰν δὲ μὲ καθαρὰν καὶ ἀδόλον πίστιν ἐπιστρέψῃ τις Ἑβραῖος καὶ ἐξ ὅλης καρδίας ὁμολογήσῃ τὴν τῶν Χριστιανῶν ὀρθοδοξίαν, κατηγορῶντας φανερά τὴν τῶν Ἑβραίων θρησκείαν, διὰ νὰ ἐλέγχωνται καὶ οἱ ἄλλοι Ἑβραῖοι καὶ νὰ διορθῶνται, τὸν τοιοῦτον πρέπει νὰ προσδεχώμεθα, καὶ τὰ παιδία

ἀνευ τούτων γενέσθαι ἀδύνατον. Τὰ δὲ ἀντιμύσια μὲ τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἀγιαστικὴν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν χαρίζεται εἰς αὐτὰ ἢ καθιέρωσις ναοῦ τινος, καὶ ἢ ἐπὶ τῇ καθιερώσει τῶν εὐχῶν τελετῇ, καὶ προσέτι ἢ ἑπταήμερος ἐν τῇ τοῦ καθιερωθέντος ναοῦ Τραπέζῃ ἱερουργία, ἀναπληροῦσι τὸν τόπον τῆς καθιερωμένης ἀγίας Τραπέζης. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀνεμποδίστως ταῦτα δίδονται, ὁποῦ ἤθελε γένη χρεία τούτων, καὶ οὐ περιγράφονται εἰς τὴν ἐνορίαν μόνον ἐκεῖνην, ὁποῦ καθιερώθησαν, καθὼς οὐ περιγράφεται καὶ τὸ ἅγιον Μῦρον καὶ ἄλλα ἅγια, ἀλλὰ τίθενται ἐπάνω εἰς τὰς Τραπέζας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκαθιερώθησαν, κατὰ τὴν α'. ἀπόκρισιν τοῦ Πέτρου, καὶ Μανουὴλ Πατριάρχην τὸν Χαριτόπουλον (σελ. 239. τοῦ Γιοῦρ.). ἀρκοῦσι γὰρ ταῦτα κατὰ Βαλσαμῶνα ἀντὶ καθιερώσεως, ἦτοι ἐνθρονισμοῦ, καὶ ἀντὶ ἀνοίξεων (τῶν θυρῶν δηλ. τοῦ ναοῦ, τὸ ὁποῖον γίνεται ὅταν τελοῦνται τινος ναοῦ τὰ ἐγκαίνια, ἀνοιγομένων τῶν θυρῶν καὶ ψαλλομένου τοῦ, "Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν κ.τ.λ.), πλὴν διὰ νὰ σώζωσιν ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς τὸν καθιερωμένης Τραπέζης, ἢ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀγιστεία δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη εἰς τὸ νὰ καθιερώσῃ αὐτὴν, χωρὶς νὰ θησαυρισθῶν ἐν αὐτῇ μαρτυρικὰ λείψανα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀντὶ Τραπέζης ἀντιμυσίων δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνη ἢ ἐν αὐτοῖς γινομένη ἀγιστεία ἐπὶ καιρῶ ναοῦ ἐγκαίνιων, χωρὶς νὰ ἔχουν καὶ μαρτυρικὰ λείψανα συρραμμένα. Δι' ἃ καὶ ἢ ἐπὶ καθιερώσει ἀντιμυσίων γινομένη διάταξις τοῦ Εὐχολογίου διὰ μαρτυρικῶν λειψάνων διδάσκει ταῦτα νὰ καθιεροῦνται· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Μοσχοβίᾳ οὐδέποτε ἀντιμύσια μεταχειρίζονται, χωρὶς νὰ ἔχουν ἅγια λείψανα, ὡς εἴπομεν, ἐν τῇ ὑποσημειώσει τοῦ λα'. τῆς ς'. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὸν Κίτρον, χωρὶς καθιερώσεως νέου ναοῦ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν ἔχει χώραν τελείως τὸ νὰ γίνωνται ἀντιμύσια (σελ.

334. Γιοῦρ. Γραικ.). Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Συμεὼν κεφ. ρκζ'. σελ. 226. λέγει, ὅτι ἂν ἦναι χρεία ἀντιμυσίων, καὶ καθιερώσεως μὴ γινομένης, ἀπλόνονται τὰ ἀντιμύσια ἐπάνω ἱεράς Τραπέζης, καὶ ἢ τῆς καθιερώσεως αὐτῶν τάξις γίνεται (καθὼς δηλ. καὶ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ ἰδιόζουσα ἀπὸ τὴν τοῦ ναοῦ καθιέρωσιν φέρεται ἢ τῶν ἀντιμυσίων καθιέρωσις)· λέγει δὲ ὁ αὐτός, ὅτι πρέπει καὶ δῶν ἄλλα παντὰ ἴσα εἰς τὸ μέγεθος τῶν ἀντιμυσίων νὰ συρράπτονται μὲ τὰ ἀντιμύσια, τὸ μὲν ἕνα ὡς κατὰ σάρκα, καθὼς καὶ ἐν τῇ Τραπέζῃ, εἰς τόπον τῆς σινδόνης, τὸ δὲ ἄλλο ὡς τραπεζόφορον, εἰς τιμὴν ὅτι θέλει γένη αὐτὸ θρόνος τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸ μέσον τούτου νὰ συρράπτονται καὶ εἰλητά. Ὁμοίως νὰ συρράπτονται καὶ μερίδες λειψάνων ἐν μικρῷ λινῷ ὀφάσματι, καὶ πάντα ἀπαραλλάκτως νὰ γίνωνται ἐν αὐτοῖς, ὅσα καὶ ἐν τῇ θείᾳ καθιερωμένῃ τραπέζῃ. Προσθέτει δὲ ὁ αὐτός (αὐτόθι) ὅτι ἢ τῆς καθιερώσεως ταύτης τάξις ἐξαιρέτως μὲν παρὰ Ἀρχιερέως γίνεται, κατὰ ἀνάγκην δὲ γίνεται καὶ παρὰ εὐλαβοῦς ἱερέως ἐμπείρου μὲ προτροπὴν καὶ ἄδειαν τοῦ Ἀρχιερέως. Ὁ δὲ Βαλσαμῶν λέγει, ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς δὲν πρέπει νὰ λειτουργῇ εἰς ἀνεθρονιστὸν ναὸν, ἀλλὰ εἰς ἐνθρονισμένον, μὲ τὸ νὰ ἦναι θρόνος εἰς αὐτόν ὁποῦ ἔχει νὰ ἐνθρονισθῇ ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ Ἀποστόλου. Ἐπειδὴ δὲ τις Ἀρχιερεὺς ἐλειτούργησεν εἰς τοιοῦτον ναὸν ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Λουκά, ἄλλοι μὲν εἶπον νὰ καθαιρεθῇ, ὁ δὲ κύριος Λουκάς ὤρισε μὲ ἄλλην παιδείαν νὰ παιδευθῇ, ὁποῖαν εὖρη ἢ Σύνοδος εὐλογον. Ὁ δὲ Κίτρον Ἰωάννης ἐν τῷ θ'. αὐτοῦ Κανόνι λέγει, ὅτι εἰς τὴν αὐτὴν καθιερωμένην Ἐκκλησίαν μετὰ μαρτυρικῶν λειψάνων νεκροὶ δὲν πρέπει νὰ θάπτονται. Αὐτὸ τὸ ἴδιον λέγει καὶ ὁ Βαλσαμῶν ἀποκρίσ. λη' σελ. 382. τῆς Γιοῦρ. Γραικορ.

E. J. M. ... ΙΩΑΝΝΙΝΑ

του να τὰ βαπτίζωμεν, παραγγέλλοντες ἀσφαλῶς εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰς ἑβραϊκὰς δεισιδαιμονίας· τοὺς δὲ μὴ ἐπιστρέφοντας τοιοῦτοτρόπως, τελείως νὰ μὴ δεχώμεθα. (1)

Συμφωνία.

« Συμφώνως μὲ τὸν παρὼν κανόνα διορίζεται καὶ τὸ μδ'. κεφ. τοῦ α'. τίτλ. τοῦ α': βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, λέγον ὅτι ἐὰν Ἑβραῖος τινὰς, κατηγορηθεὶς εἰς ἐγκλήματα τινὰ, ἢ ἔχοντας χρέος, προσποιηθῆ δι' αὐτὰ νὰ γένη Χριστιανὸς, νὰ μὴ δέχεται οὕτως, ἕως ὅπου νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του καὶ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα, διὰ τὰ ὁποῖα κατηγορεῖται. Ὁμοίως καὶ τὸ μζ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. καὶ τίτλ. διορίζει κανόνας Ἑβραῖος νὰ μὴ ἔχη σκλάβον Χριστιανὸν, μήτε νὰ περιτέμνη κατηγορούμενον ἀλλὰ μήτε ἄλλως αἰρετικὸς νὰ ἔχη δοῦλον χριστιανὸν, ἀλλ' εὐθὺς ὅπου ἀποκτήσῃ τοῦτον, νὰ γίνεταί ἐλεύθερος. » Ἀνάγνωθι καὶ τὴν ὑποσημείωσιν τοῦ β'. τῆς α'.

ΚΑΝΩΝ Θ'.

Ἄποστ. ε'. τῆς β'. ξγ'. τῆς ἐν Λαοδικ. γά. Πάντα τὰ μειρακειώδη ἀθύρματα καὶ μανιώδη βακχεύματα, τὰ ψευδοσυγγράμματα, τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γεγόμενα, δέον δοθῆναι ἐν τῷ Ἐπισκοπεῖῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἀποτεθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν βιβλίων. Εἰ δέ τις εὐρεθῆ ταῦτα κρύπτων, εἰ μὲν Ἐπίσκοπος, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ Μοναχὸς, ἀφοριζέσθω.

Ἑρμηνεία.

Ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, ὅτι ὅλα τὰ ψευδοσυγγράμματα, ὅπου ἐσύνθεσαν οἱ εἰκονομάχοι κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, τὰ ὁποῖα εἶναι τόσο εὐδιάλυτα, ὡς τὰ παιγνίδια τῶν παιδίων, καὶ τόσο παράφρονα, καθὼς ἦσαν μαινόμενοι καὶ παραφρονοῦσαι αἱ βάνχαι, αἱ γυναῖκες ἐκείναι, ὅπου ἐχόρευον μεθυσμένοι εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ ἐφόρου τῆς μέθης Διονύσου· ὅλα, λέγω, αὐτὰ πρέπει νὰ δοθοῦν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ νὰ βεβληθοῦν μετὰ τὰ ἄλλα βιβλία τῶν αἰρετικῶν εἰς ἓνα τοιοῦτον τρόπον δηλ. ἀπὸ τὸν ὅποιον νὰ μὴ δύναται νὰ λάβῃ τινὰς αὐτὰ, διὰ νὰ τὰ ἀναγνώσῃ πώποτε. Ὅποιος δὲ ἤθελε κρύψῃ ταῦτα, πρὸς ἐδικὴν του, ἢ εἰς ἄλλων ἀνάγνωσιν, Ἐπίσκοπος ὢν, ἢ Πρεσβύτερος, ἢ Διάκονος, ὡς καθαιρείται, λαϊκὸς δὲ, ἢ Μοναχὸς, ὡς ἀφορίζεται. Ὅρα καὶ τὸν ζ'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ Ι'.

Ἄποστ. ς'. ιε'. π. κγ'. τῆς δ'. γ'. ε'. ι. κγ'. τῆς α. καὶ β'. ια'. τῆς ἐν Καρθ. ιη'. ξγ'. η'. τῆς α. ιε'. ιε'. τῆς ς'. ιε'. ιη'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. γ'. τῆς ἐν Σαρδικ. ιε'. ιε'. ιθ'. Ἐπειδὴ τινες τῶν Κληρικῶν παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν, εἰς ἑτέραν παροικίαν ἐκτρέχουσι, κατὰ πλείστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ Θεοφυλάκτῳ καὶ Βασιλίδι πόλει, καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσι, ἐν ταῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες, τούτους οὖν χωρὶς τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, οὐκ ἔξεστι δεχθῆναι ἐν οἰκῷ ἢ Ἐκκλησίᾳ. Εἰ δέ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἐπιμένων, καθαιρείσθω. Ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προλεχθέντων Ἱερέων τοῦτο ποιοῦσιν, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς κεκωλυμένους τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων Κανόνων. Εἰ δέ τις φωραθῆ, τῶν λεγομένων μειζοτέρων τὴν φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Μᾶλλον μὲν οὖν ἦτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν παιδίων καὶ τῶν οἰκετῶν ἐπαναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν Ἱερωσύνην ἐκλήρωσατο.

Ἑρμηνεία.

Δύω ἄθεσμα ἐμποδίζει ἐνταύτῳ ὁ παρὼν κανὼν, καὶ τὸ νὰ μὴ μεταβαίνουν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν οἱ Κληρι-

(1) Διηγείται ὁ Σωκράτης εἰς τὸ ζ'. βιβλ. τῆς ἱστορίας του, ὅτι ἓνας Ἑβραῖος ὑπακρινόμενος τὴν εὐσέθειαν, πολλαῖς φοραῖς ἐβαπτίζετο κατὰ πραγματείαν, ὥστε ὅπου ἐκέρδιζε μὲ τὸν τρόπον τοῦτον πολλότατα ἀργύρια· μεταβαίνων δὲ ἀπὸ αἰρέσεως εἰς αἴρεσιν, τέλος ἦλθεν εἰς τὸν Παῦλον τὸν τῶν Ναυατιανῶν Ἐπίσκοπον ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσποιούμενος ὅτι τάχα ἤθελε νὰ χριστιανίσῃ ἀληθῶς καὶ μὲ τελειότητα. Ἐμβληθέντος λοιπὸν τοῦ ἀναγκαίου ὕδατος εἰς τὴν κολυμβήθραν, καὶ εἰσελθόντος τοῦ Ἑβραίου διὰ νὰ βαπτισθῆ, ὡ τοῦ θαύματος! ἐξηράνη ἢ κολυμβήθρα· ἐθαύμασαν οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ γεγονός,

καὶ ἐμψάξαντες ὅλας τὰς τρύπας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδαν ὑπόψιν μερικὴν, ἐγέμισαν πάλιν τὴν κολυμβήθραν. καὶ εἰσελθόντος πάλιν τοῦ Ἑβραίου, τὸ ὕδωρ τελείως παραχρῆμα ἐξέλιπε, καὶ ὅλοι ἐξεστηκότες ἐγένοντο· τοῦτο δὲ τὸ θαῦμα φαίνεται νὰ ἔγινεν, ἢ διὰ τὴν ὑποκριτικὴν πίστιν, μὲ τὴν ὅποιαν ὁ παλιμβουλὸς τῆ γνῶμη Ἑβραῖος ἐζήτηε νὰ λάβῃ τὸ βάπτισμα, καὶ ἀκολούθως διδάσκει τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς Ἱερεῖς νὰ μὴ παραδέχωνται ἐσκότως Ἑβραῖον εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀλλὰ μετὰ χρόνου καὶ δοκιμασίας πολλῆς, ἢ διὰ τὸν ἄθεσμον πολλαπλασιασμόν τοῦ βαπτίσματος.

κοί, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ νὰ μὴ προσέρχονται εἰς τοὺς ἄρχοντας, καὶ λειτουργοῦσιν εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους αὐτῶν, χωρὶς τὴν ἄδειαν καὶ τοῦ ἐδικοῦ των Ἐπισκόπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔφυγον, καὶ τοῦ Πατριάρχου, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν ἐνορίαν προσέδραμον, ὡσὰν ὁποῦ καὶ τὰ δύο εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν διάταξιν τῶν θείων κανόνων. Προστάζει λοιπὸν, ὅτι, ὅποιος κληρικὸς χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν ἀνωτέρω, ἢ ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἢ λειτουργήσῃ ἐν εὐκτηρίοις, καὶ ἐπιμένῃ εἰς τοῦτο, νὰ καθαιρέται. Οἱ δὲ μετ' ἀδείας αὐτῶν προσδεχθέντες κληρικοί, δὲν πρέπει νὰ ἀναλαμβάνουν φροντίδας κοσμικὰς, ἀλλὰ μᾶλλον ἄς διδάσκουσι τὰ παιδία καὶ δούλους τῶν Χριστιανῶν. Ὅποιος δὲ κληρικὸς ἤθελε λάβῃ ἐπιστάσιαν τῶν τσεφτιλικίων τῶν ἀρχόντων (καθὼς καὶ ὁ ια'. τῆς α. καὶ β'. τοῦτο αὐτὸ διορίζεται), τῶν ὁποίων οἱ ἐπιστάται ἐλέγοντο μειζότεροι, ὡς ἀρχοντικώτερα ἕως ἐπιστατοῦντες καὶ πολυκερδέστερα πράγματα, ἢ ἄς παύῃ ἀπὸ αὐτὴν, ἢ μὴ παύων, ἄς καθαιρέται. Ὅρα καὶ τὸν ε'. καὶ ιε'. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΑ'.

Ἰπὸχρεοὶ ὄντες πάντες τοὺς θείους Κανόνας φυλάττειν, καὶ τὸν λέγοντα Οἰκονόμους εἶναι ἐν ἐκάστη Ἐκκλησίᾳ, παντὶ τρόπῳ ἀπαράτρωτον διατηρεῖν ὀφείλομεν. Καὶ εἰ μὲν ἐκαστος Μητροπολίτης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καθιστᾷ Οἰκονόμον, καλῶς ἂν ἔχοι· εἰ δὲ μὴ γε, ἐξ ἀουθεντίας ἰδίας τῷ Κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκόπῳ ἄδεια ἔστι προχειρίζεσθαι Οἰκονόμον ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὡσαύτως καὶ τοῖς Μητροπολίταις, εἰ οἱ ὑπ' αὐτοῦς Ἐπίσκοποι οὐ προαιροῦνται Οἰκονόμους ἐγκαταστήσαι ἐν ταῖς ἑαυτῶν Ἐκκλησίαις. Τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν Μοναστηρίων.

Ἀποστ. λή. μά. τῆς δ'. κς'. τῆς ζ'. ιβ'. τῆς α. καὶ β'. ζ'. τῆς Ἀγκύρ. ιε'. τῆς ἐν Γάγγ. ζ'. τῆς Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς ἐν Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρ. λλ. β'.

Ἑρμηνεία.

Ἐπειδὴ ὁ κς'. τῆς δ. προστάζει νὰ ἔχη Οἰκονόμον κάθε Ἐκκλησία, οἰκονομοῦντα μετ' ἀδείας καὶ γνώμης τοῦ Ἀρχιερέως τὰ ἐκείνης πράγματα, διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρῶν Κανὼν αὐτὸν ἐπικυρῶν, προστίθεισιν ὅτι εἰ μὲν κάθε Μητροπολίτης καθιστᾷ ἑαυτοῦ Οἰκονόμον εἰς τὴν ἑαυτοῦ Μητρόπολιν, καλῶς· εἰ δὲ καὶ δὲν κάμνῃ τοῦτο, ἔχει ἄδειαν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης με' ἐξουσίαν ἐδικὴν του, νὰ καθιστᾷ Οἰκονόμον εἰς τὴν αὐτὴν Μητρόπολιν, καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας, ὑποκειμένας δηλ. εἰς αὐτόν. Ὁμοίως καὶ ἐὰν οἱ Ἐπίσκοποι δέθελον νὰ καταστήσουν οἰκονόμον εἰς τὰς ἐπισκοπὰς των, ἔχει τὴν ἄδειαν ὁ μητροπολίτης αὐτῶν νὰ προχειρίζεται αὐτοῦς. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον νὰ γίνεται καὶ εἰς τὰ Μοναστήρια, τὰ μὴ ἔχοντα Οἰκονόμους, τὸ νὰ προχειρίζωνται δηλ. Οἰκονόμοι εἰς αὐτὰ, ἢ ἀπὸ τὸν Ἡγούμενον, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπον, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, ἢ μὴ θέλοντος αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν Πατριάρχην. Ὅρα καὶ τὸν λή. Ἀποστολικόν.

ΚΑΝΩΝ ΙΒ'.

Εἴ τις Ἐπίσκοπος εὐρεθείη, ἢ Ἡγούμενος, ἐκ τῶν αὐτουργίων τοῦ Ἐπισκοπείου, ἢ τοῦ Μοναστηρίου, ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα, ἢ ἐτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδούς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἐκδοσιν, κατὰ τὸν Κανόνα τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τὸν λέγοντα· πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ Ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικεῖτω αὐτὰ ὡς Θεοῦ ἐφορῶντος. Μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαι τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίους τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι. Εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς Ἐκκλησίας (1) ἀπεμπολεῖτω. Εἰ δὲ προφασίζονται ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρὸν, μηδ' οὕτω τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδιδόναι τὸν τόπον, ἀλλὰ Κληρικῶς, ἢ γεωργοῖς. Εἰ δὲ πανουργία πονηρᾷ χρήσιντο, καὶ ἐκ τοῦ Κληρικοῦ, ἢ γεωργοῦ, ὠνήσῃται ἄρχων τὸν ἀγρὸν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι ἐν τῷ Ἐπισκοπείῳ, ἢ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος ἢ ὁ Ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν ἐκδιωχθήτω, ὁ μὲν Ἐπίσκοπος, τοῦ Ἐπισκοπείου, ὁ δὲ Ἡγούμενος, τοῦ Μοναστηρίου, ὡς διαρπάζοντες κακῶς, ἃ οὐ συνήγαγον.

Ἀποστ. λή. μά. τῆς δ'. κς'. τῆς ζ'. ια'. τῆς α. καὶ β'. ζ'. τῆς Ἀγκύρ. ιε'. τῆς ἐν Γάγγ. ζ'. τῆς ἐν Ἀντιοχ. κδ'. κέ. τῆς Καρθ. λδ'. μά. Θεοφ. ι. Κυρ. λλ. β'.

Ἑρμηνεία.

Αὐτουργία ὀνομάζονται ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὁποῦ κάμνουσι εἰσοδήματα, καὶ μάλιστα τὰ ἀκίνητα· οἶον χωράφια, ἀμπέλια, ἐλαιῶνες καὶ ἄλλα· περὶ τούτων λοιπὸν διορίζεται ὁ παρῶν Κανὼν, λέγων, ὅτι ὅποιος ταῦτα ἤθελεν ἀποξενώσῃ, Ἐπίσκοπος μὲν ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν, Ἡγούμενος δὲ ἀπὸ τὸ Μοναστήριον, καὶ τὰ δώσῃ εἰς ἀρχοντας, ἢ με' πωλησίαν ἢ με' ἀλλαξίαν, νὰ μὲν ἄκυρος ἢ τοιαύτη δόσις, καὶ τὰ πράγματα νὰ ἐπιστρέφωνται εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, ἢ τὸ Μοναστήριον, καθὼς ὁ λή. Κανὼν τῶν Ἀποστόλων διορίζεται, ὅτι καὶ ἐκ-

(1) Τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐν ἄλλοις εὕρεσκειται.